

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
POLITIKAS ZINĀTNES NODAĻA

**POLITISKO UZSKATU POLARIZĀCIJA: AMERIKAS
SAVIENOTO VALSTU UN APVIENOTĀS KARALISTES GADĪJUMU
ANALĪZE**

BAKALAURA DARBS

Autore: **Elvita Puriņa**

Studenta apliecības Nr.: ep17067

Darba vadītājs: Dr. sc. pol. Valts Kalniņš

RĪGA 2020

ANOTĀCIJA

Bakalaura darbā tiek apskatīta politisko uzskatu polarizācija ASV un Apvienotajā Karalistē. Pētījuma mērķis ir uzzināt kā izpaužas ASV un Apvienotās Karalistes sabiedrību politiskā polarizācija un kādi ir tās kopējie cēloņi. Pētījuma teorētiskajā daļā tiek aplūkots politisko uzskatu veidošanās process un tā ietekmējošie faktori, elites polarizācija un masu polarizācija. Šis pētījums fokusējas uz masu polarizāciju. Abas valstis tiek salīdzinātas nacionālisma, labklājības un pilsonisko brīvību dimensiju ietvaros. Darba metodoloģija ietver ASV un Apvienotās Karalistes gadījumu analīzi, un, lai noskaidrotu politiskās polarizācijas kopīgos cēloņus šajās valstīs, pētījuma empīriskajā daļā tiek veikta kvantitatīvo datu sekundārā secinošā statistiskā analīze. Tiek secināts, ka ASV un Apvienotās Karalistes sabiedrību polarizācijas kopējais cēlonis ir cilvēku pašidentifikācija ar politisko partiju un ka tā izpaužas līdzīgās ideoloģiskajās dimensijās, jo abās valstīs pastāv divpartiju sistēma.

Atslēgvārdi: politiskā polarizācija, masu polarizācija, ASV, Apvienotā Karaliste, divpartiju sistēma

ABSTRACT

This Bachelor's thesis examines political polarization in the USA and United Kingdom. The aim of the research is to get to know what is political polarization like and what are the mutual causes of it in the US and United Kingdom. The process of political opinion formation and its defining factors as well as elite polarization and mass polarization are examined in the theoretical part of this paper. This research focuses on mass polarization. Both countries are compared within dimensions of nationalism, welfare and civil liberties. The methodology includes a case study of the US and United Kingdom and quantitative secondary conclusive data analysis in order to find the mutual causes of political polarization in these countries. It is concluded that the mutual cause of political polarization in the US and United Kingdom is peoples' self-identification with a political party and that it has similar ideological dimensions due to two-party system present in both countries.

Keywords: political polarization, mass polarization, USA, United Kingdom, two-party system

IEVADS.....	5
1. POLITISKO UZSKATU VEIDOŠANĀS.....	8
2. POLITISKO UZSKATU POLARIZĀCIJA.....	13
2.1. ELITES POLARIZĀCIJA	13
2.2. MASU POLARIZĀCIJA.....	15
2.3. POLITISKO POLARIZĀCIJU IETEKMĒJOŠIE FAKTORI.....	16
3. POTENCIĀLI POLARIZĒJOŠIE JAUTĀJUMI ASV UN APVIENOTAJĀ KARALISTĒ	20
3.1. NACIONĀLISMA DIMENSIJA.....	20
3.2. LABKLĀJĪBAS DIMENSIJA	23
3.3. PILSONISKO BRĪVĪBU DIMENSIJA.....	27
4. POLITISKO UZSKATU POLARIZĀCIJA ASV UN APVIENOTAJĀ KARALISTĒ: GADĪJUMU ANALĪZE.....	31
4.1. POLITISKO UZSKATU POLARIZĀCIJA ASV NACIONĀLISMA DIMENSIJAS IETVAROS	31
4.2. POLITISKO UZSKATU POLARIZĀCIJA APVIENOTAJĀ KARALISTĒ NACIONĀLISMA DIMENSIJAS IETVAROS	41
4.3. POLITISKO UZSKATU POLARIZĀCIJA ASV LABKLĀJĪBAS DIMENSIJAS IETVAROS.....	49
4.4. POLITISKO UZSKATU POLARIZĀCIJA APVIENOTAJĀ KARALISTĒ LABKLĀJĪBAS DIMENSIJAS IETVAROS	54
4.5. POLITISKO UZSKATU POLARIZĀCIJA ASV PILSONISKO BRĪVĪBU DIMENSIJAS IETVAROS	59
4.6. POLITISKO UZSKATU POLARIZĀCIJA APVIENOTAJĀ KARALISTĒ PILSONISKO BRĪVĪBU DIMENSIJAS IETVAROS	64
5. REZULTĀTI UN DISKUSIJA	70
6. SECINĀJUMI	73
IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS.....	75

IEVADS

Politisko uzskatu jeb politiskā polarizācija apzīmē divu savstarpēji pretstatīgu grupu izveidošanos sabiedrībā ar krasi atšķirīgiem viedokļiem, kas savstarpēji nepārklājas. Ir nozīmīgi pētīt politisko uzskatu polarizāciju sabiedrībā, jo tā ir klātesoša teju katrā valstī, kas pieļauj viedokļu dažādību. Šāda bināra dalījuma izveidošanās, kas, ekstrēmā gadījumā, izslēdz jebkādu trešo (un ceturto u.tml.) pusi, var tikt uzskatīts par draudu demokrātijai. Pat ja sabiedrība nav polarizēta kā tāda, krasas viedokļu atšķirības var parādīties politiskajā elitē vai diskusijās par konkrētiem jautājumiem. Arī starp akadēmiskajā vidē pazīstamākajiem politiskās polarizācijas pētniekiem nepastāv vienprātība par to, vai Amerikas Savienoto Valstu (turpmāk – ASV) sabiedrība ir polarizēta, vai tomēr nē. Moriss Fiorina vairākkārt ir aizstāvējis ideju, ka ASV sabiedrības polarizācija ir mīts, pretēji politiskajai elitei, un ka nav nekādu pazīmju, ka tas drīzumā varētu notikt.¹ Viņa uzskatu pretinieki Alans Abramovics (*Alan Abramowitz*) un Kails Sonderss (*Kyle Saunders*), savukārt, apgalvo, ka augstais ideoloģiskās polarizācijas līmenis politiskajā elitē atspoguļo patieso dalījumu sabiedrībā.² Bakalaura darbā tiks apskatīta sabiedrības polarizācija un tās cēloņi ASV un Apvienotajā Karalistē. Tātad, šī pētījuma ietvaros tiek pieņemts, ka sabiedrības polarizācija šajās valstīs pastāv. Šāds, divu demokrātisku, tomēr ļoti atšķirīgu valstu, salīdzinājums varētu kalpot kā labs papildinājums jau esošajai debatei par politisko uzskatu polarizāciju. Atsaucoties uz Gabriela Almonda un Sidnija Verbas 1963. gadā veikto un nu jau par klasiku kļuvošo pētījumu “*The Civic Culture*”, kurā tika apskatītas arī ASV un Apvienotā Karaliste, šo valstu iedzīvotāji ir ļoti atvērti un iesaistīti politikā. Abas valstis atbilst pilsoniskās kultūras pamatiezīmēm, kas paredz uz līdzdalību centrētu politisko kultūru. No šādu valstu pilsoņiem tiek sagaidīta liela iesaiste politiskajos procesos un tie ir prāta, ne emociju vadīti. Racionālajam pilsonim jābūt labi informētam un savu balsi vēlēšanās jāatdod savu interešu un principu vadītām.³ Tiek pieņemts, ka politisko uzskatu polarizācija notiek tieši šādu indivīdu vidū. Cilvēki, kas ir tendēti uz noslieci par labu konkrētiem uzskatiem, visbiežāk aktīvi iesaistās politiskajos procesos un ir informēti par notiekošo savā valstī un pasaulē.

¹ Fiorina, M. P. (2016). *Has the American public polarized?* Hoover Institution. Retrieved from: https://www.hoover.org/sites/default/files/research/docs/fiorina_finalfile_0.pdf p. 22

² Abramowitz, A., & Saunders, K. (2008). *Is Polarization a Myth?* Chicago: The University of Chicago Press. *The Journal of Politics*, 70(2), p. 554

³ Almond, G. A. & Verba, S. (1989). *The Civic Culture*. USA: Sage Publications. p. 29

Pētījuma problēma: ASV un Apvienotās Karalistes sabiedrību politisko uzskatu polarizācijas kopējie cēloņi.

Pētījuma mērķis ir uzzināt kā izpaužas ASV un Apvienotās Karalistes sabiedrību politiskā polarizācija un kādi ir tās cēloņi.

Operacionalizējot jēdzienu “cēlonis”, kas tiek izmantots pētījuma problēmas un mērķa formulēšanā, jāmin, ka ar to tiek apzīmēti politisko uzskatu polarizācijas rašanās nosacījumi. Ņemot vērā pētījumā izmantojamo sabiedrības aptauju iedziļināšanās pakāpi, nav iespējams noskaidrot katra iespējamā cēloņa sakni. T.i., katram apskatītajam potenciālajam polarizācijas cēlonim var būt vairākas apakškategorijas, ko sekundāra datu analīze nevar atklāt.

Pētījuma jautājums: Kas sabiedrības politiskajai polarizācijai ASV un Apvienotajā Karalistē ir kopējs?

Hipotēze: ASV un Apvienotajā Karalistē vērojama tāda sabiedrības politiskā polarizācija, kas izpaužas līdzīgās ideoloģiskajās dimensijās.

Uzdevumi:

- Apskatīt politiskās polarizācijas konceptu kā tādu, to ietekmējošos faktorus un cēloņus teorijā;
- Izvirzīt vienādus kritērijus abu valstu salīdzināšanai, veicot izpēti par sabiedrībā aktuāliem un vienlaikus potenciāli polarizējošiem jautājumiem;
- Noskaidrot kā izpaužas politiskā polarizācija izvirzītajās dimensijās;
- Noskaidrot, kādi ir kopējie politiskās polarizācijas cēloņi ASV un Apvienotajā Karalistē.

Pētījuma objekts ir politisko uzskatu polarizācija.

Pētījuma priekšmets ir politisko uzskatu polarizācijas kopējie aspekti ASV un Apvienotajā Karalistē.

Darbs ir strukturēts divās daļās – teorētiskajā un empīriskajā. Darba teorētiskā bāze sastāv no politisko uzskatu veidošanās apraksta un tā ietekmējošiem faktoriem. Tāpat tiek apskatīts arī pats politiskās polarizācijas koncepts kā tāds, kā apakšpunkti tiek apskatīti elites un masu polarizācija, kā arī politisko uzskatu polarizāciju ietekmējošie faktori. Pārejot uz darba empīrisko izklāstu, tiek izvirzīti izpētes kritēriji jeb dimensijas, kuru ietvaros tiks apskatīta politisko uzskatu polarizācija – nacionālisma, labklājības un pilsonisko brīvību dimensija. Katra no tām tiek apskatīta no teorētiskas perspektīvas, kā arī, ar datu palīdzību, tiek pamatota šādu dimensiju izvēle. Darba empīriskajā daļā, izmantojot kvantitatīvos datus, tiek apskatīta politisko uzskatu polarizācija ASV un Apvienotajā Karalistē katras dimensijas ietvaros.

Pamatojoties uz to, darba noslēgumā tiks veikti secinājumi, atbilstoši pētījuma jautājumam un hipotēzei. Kā pētījuma ierobežojumu var minēt pieejamo datu kopu nevienlīdzību, proti, nav iespējams veikt 100% identisku politisko uzskatu polarizācijas apskatu abās pētāmajās valstīs. Protams, arī bakalaura darba apjoma ierobežojums nedod iespēju apskatīt visus iespējamās polarizācijas cēloņus un ietekmējošos faktorus. Tāpat arī, lai noskaidrotu polarizācijas visdziļākos cēloņus, kas nav izdarāms, veicot sekundāru datu analīzi, būtu jāveic neatkarīga sabiedrības aptauja ar specifisku mērķi pētīt politisko uzskatu polarizāciju. Šis darbs var kalpot par ievadpētījumu padziļinātākai ASV un Apvienotās Karalistes gadījumu analīzei.

Pētījums ir kvantitatīva dizaina gadījumu analīze. Pētījuma metode ir ASV un Apvienotajā Karalistē ievāktu kvantitatīvo datu sekundāra secinošā statistiskā analīze ar mērķi noskaidrot kopīgo sabiedrības politisko uzskatu polarizācijā abās valstīs iepriekš izvirzīto dimensiju ietvaros. Ar programmas SPSS palīdzību tiks veiktas korelācijas analīzes, lai pamatotu katras dimensijas izvēli. Lai konstatētu politisko uzskatu polarizāciju dažādos jautājumos katras dimensijas ietvaros, tiks veikti T-testa aprēķini, par grupu mainīgajiem izvēloties iespējamās polarizācijas cēloņus.

1. POLITISKO UZSKATU VEIDOŠANĀS

Pirms tiek apskatīts politisko uzskatu polarizācijas koncepts, ir vērtīgi aplūkot kā šie uzskati veidojas. Tas tiks iztirzāts šajā nodaļā, līdz ar šo procesu ietekmējošiem faktoriem.

Politisko uzskatu veidošanās pamatā ir identitāte. Identitāte ir apzīmējumu kopums, kas definē cilvēku - vai tā būtu sociālā loma, piederība noteiktai grupai vai kādi ar neko nesaistīti, unikāli apzīmējumi. Cilvēkiem vienlaikus piemīt vairākas identitātes, jo tie pilda vairākas sociālās lomas, ir piederīgi dažādām grupām un sev piedēvē vairākas unikālās īpašības.⁴ Racionāls indivīds izvēli, kam atdot savu balsi vēlēšanās, balstīs uz to, vai tās saņēmējs pārstāvēs viņa intereses, kas ir cieši saistītas ar indivīda identitāti. Vēlēšanu piemērs vistiešākajā veidā parāda saikni starp identitāti un politiskajiem uzskatiem.

Akadēmiskajā literatūrā ir vērojama diskusija par to, cik ļoti savā starpā saistītas ir identitātes un sociālās identitātes teorijas. Pretēji Hogam, Terijai un Vaitai, autori Stets un Bērks uzskata, ka tām ir būtiskas līdzības un pat pārklāšanās.⁵ Identitātes teorētiski uz daudzskaitlīgajiem “sevis” (*self*) komponentiem skatās kā uz atsevišķām identitātēm jeb lomu identitātēm. Lomu identitātes ir dažādas sevis uztveres vai definīcijas, ko cilvēki attiecina uz sevi. Šāda “sevis” definēšana ir kā sekas tām lomām un/vai sociālajām kategorijām, kuras tie ieņem.⁶ Attiecībā uz politisko uzskatu veidošanos, tieši šīs atsevišķās, personiskās identitātes kalpo kā galvenais noteicējs procesā, kam indivīds atdos savu balsi vēlēšanās. Pat ja cilvēks, kas sevi pieskaita pie kādas no socioekonomiskajām kategorijām jeb grupām, vienlaikus esot arī vecāks saviem bērniem, viņš visticamāk pieņems tāds lēmumus, kas vispirms uzlabos viņa privāto dzīvi, kas, savukārt, cieši saistīta ar atsevišķajām “sevis” definīcijām jeb lomu identitātēm. Runājot par sociālo identitāti, caur to cilvēks veido sociālo “sevi”. Pamatā šī ideja paredz to, ka sociālā kategorija (piemēram, tautība, politiskā piederība, sporta komanda u.tml.), kurai indivīds ir piederīgs un tāds arī jūtas, definē šī indivīda identitāti saskaņā ar to, kāda ir konkrētas grupas identitāte. Šī definīcija ir daļa “sevis” koncepta.⁷ Stets un Bērks norāda, ka vienam indivīdam vienmēr vienlaicīgi piemīt kāda loma un piederība grupai. Šī iemesla pēc,

⁴ Burke, P. J. & Stets, J. E. (2009). *Identity theory*. New York: Oxford University Press

⁵ Stets, J. E. & Burke, P. J. (2000). *Identity Theory and Social Identity Theory*. American Sociological Association. *Social Psychology Quarterly*, Vol. 63, No. 3, p. 224

⁶ Hogg, M. A., Terry, D. J., White, K. M. (1995). *A Tale of Two Theories: A Critical Comparison of Identity Theory with Social Identity Theory*. American Sociological Association. *Social Psychology Quarterly*, Vol. 58, No. 4, p. 256

⁷ Turpat. p. 259

gan lomu identitātes, gan sociālās identitātes ir saistītas un ietekmē indivīda uztveri un uzvedību.⁸ Top skaidrs, ka lielākā vai mazākā mērā lomu un sociālās identitātes ir saistītas un ka tām ir zināma vieta politisko uzskatu veidošanās un politiskās polarizācijas procesā. Šajā pētījumā lielāka nozīme tiks piešķirta sociālajai identitātei, jo politisko uzskatu polarizācija var notikt vien tad, ja konkrētos uzskatos dalās liels daudzums sabiedrības. Polarizācija visbiežāk ir binārs dalījums. Tomēr nevar aizmirst, ka sociālās identitātes veidošanās sākas jau tad, kad cilvēks sev piedēvē atsevišķās lomu identitātes.

Akadēmiskā literatūra piedāvā ļoti daudz skatījumu uz to, kas nosaka indivīda politisko orientāciju. Šis pētījums fokusējas ne tik daudz uz politiskās orientācijas priekšnoteikumiem, bet gan uz to, kas ir dažādus politiskos uzskatus ietekmējošie faktori. Kā tika noskaidrots, dažādas identitātes visnotaļ ietekmē cilvēku politiskos uzskatus. Indivīdu personīgās vērtības ir īpaši ietekmīgas attiecībā uz politisko orientāciju, tāpat arī uz uzskatiem. Cilvēki savas vērtības pielieto, lai organizētu savus politiskos uzskatus un pārliecības, veidotu to prioritāru kārtību, kā arī lai pieņemtu un attaisnotu politiskus lēmumus un lai komunicētu par politiku.⁹ Kā par piemēru ņemot šajā Pjurko (*Piurko*), Švarca un Davidova pētījumā apskatīto labējo un kreiso politisko orientāciju dalījumu, personīgās vērtības var būt indivīda brīvība, vienlīdzība, sociālā labklājība, tradīcijas, tiesiskums u.tml. Šajā darbā kā politisko orientāciju ietekmējošie faktori tiek minēti sociālās struktūras mainīgie. Tie, pamatā saistīti ar sociālo šķiru jeb slāni, paredz vēlētāju noslieci balsot par partijām, kuras atbalsta viņu sociālā slāņa intereses. Kā pamata aksioma politikas socioloģijā ir pieņēmums, ka strādājošie balsos par partijām, kas atrodas politiskā spektra kreisajā spārnā, bet vidusslānis – par labējiem politiskajiem spēkiem.¹⁰ Šis faktors ir cieši saistīts ar jau iepriekš iztirzāto sociālo identitāti. Visus augstāk minētos aspektus varētu saukt par iekšējiem politisko uzskatu veidošanas ietekmējošiem faktoriem.

Runājot par ārējiem šo procesu ietekmējošiem faktoriem, tiem visnotaļ pieder mediji, citu cilvēki ietekme un noteikti arī politiskā elite un partijas. Saprāts un emocijas bieži vien tiek uzskatītas par divām savstarpēji nošķirtām prāta spējām. Lai pieņemtu saprātīgu lēmumu,

⁸ Stets, J. E. & Burke, P. J. (2000). *Identity Theory and Social Identity Theory*. American Sociological Association. *Social Psychology Quarterly*, Vol. 63, No. 3, p. 228

⁹ Piurko, Y., Schwartz, S. H., Davidov, E. (2011). *Basic Personal Values and the Meaning of Left–Right Political Orientations in 20 Countries*. *International Society of Political Psychology*. *Political Psychology*, Vol. 32, No. 4, p. 537

¹⁰ Turpat. p. 544

kognitīvās spriestspējas procesam jābūt aizsargātam no iracionālu emociju ietekmes. Attiecīgi, lai veicinātu racionālu cilvēku spriestspēju un uzskatu veidošanās procesu, medijiem par politiskiem jautājumiem būtu jāziņo tādā veidā, kas neapelē pie cilvēku emocijām.¹¹ Neapstrīdams šķiet pieņēmums, ka lielākā daļa cilvēku informāciju gan par politiskiem jautājumiem, gan jebko citu, iegūst no ziņu medijiem. Tāpat ir skaidrs, ka medijiem ir ļoti liela loma politiskā diskursa veidošanā. Mediji ir kā viens posms ziņu interpretācijā. Tie vispirms tiek apgādāti ar jaunāko informāciju un, pat ja to nolūks ir būt pilnīgi objektīviem, pat mazākās pieļaujamās izmaiņas, atsevišķu punktu izcelšana vai kāda aspekta izklāšana no publicējamās ziņas galējās versijas veido pavisam jaunu interpretāciju par konkrēto jautājumu. Kā loģisks turpinājums iztirzājumā par mediju ietekmi uz politisko uzskatu veidošanos ir mediju objektivitātes jautājums. Pat ja mediju aizspriedumi (*media bias*) visbiežāk tiek definēti, izmantojot vārdus “godīgums” un “precizitāte”, šī pētījuma nolūkos, līdzīgi kā to piedāvā autori Gousklouss (*Groseclose*) un Miljo (*Milyo*), tam ir lielāka saistība ar medija tieksmi jeb noslieci par labu kādiem uzskatiem vai ideoloģijai.¹² Arī liela daļa tautā populārāko ASV ziņu mediju netiek uzskatīti par uzticamākajiem un objektīvākajiem.^{13 14} Vēlētāji lielā mērā ir pakļauti mediju aizspriedumiem. No politikas perspektīvas, ja mediju aizspriedumi izmaina vēlētāju uzvedību, mediju regulējuma atcelšanai varētu būt liels iespaids uz politiskajiem iznākumiem.¹⁵ Ziņu mediju aizspriedumi visbiežāk tiek kategorizēti politiskā spektra ietvaros. Kreisais spārns atbilst vairāk liberāliem politiskajiem uzskatiem, kamēr labējais – konservatīviem. Delavinja (*DellaVigna*) un Kaplans savā izvērstajā pētījumā par ASV populāra ziņu medija *Fox News* aizspriedumu saistību ar vēlētāju uzvedību vēsta, ka pilsētas, kuru iedzīvotāji visvairāk patērē tieši šī kanāla saturu, uzrāda par 0,4 līdz 0,7 procentpunktiem augstāku balsu daļu Republikāņu partijai 2000. gadā, salīdzinājumā ar 1996. gada vēlēšanām.

¹¹ Kuhne, R. (2012). *Media-induced affects and opinion formation: How related and unrelated affects influence political opinions*. Zurich: University of Zurich. p. 1

¹² Groseclose, T. & Milyo, J. (2005). *A Measure of Media Bias*. USA: Harvard College and the Massachusetts Institute of Technology. The Quarterly Journal of Economics, Vol. 120, No. 4, p. 1204

¹³ Mitchell, A. & Rosenstiel, T. (2011). *Navigating News Online*. USA: Pew Research Center. Retrieved from: <https://www.journalism.org/2011/05/09/top-25/> p. 3

¹⁴ The Media Bias Chart. USA: ad fontes media. Retrieved from: <https://www.adfontesmedia.com/interactive-media-bias-chart/?v=402f03a963ba>

¹⁵ DellaVigna, S. & Kaplan, E. (2007). *The Fox News Effect: Media Bias and Voting*. USA: Harvard College and the Massachusetts Institute of Technology. The Quarterly Journal of Economics, Vol. 122, No. 3, p. 1187

Pētnieki vērtē, ka šādas izmaiņas balsojumā visticamāk bija izšķirošas.¹⁶ *Fox News* un ASV Republikāņu partija tiek piedēvēta politiskā spektra labējam spārnam.

Sociālā ietekme ir process, kurā indivīdi adaptē savu viedokli, atjaunina uzskatus, vai izmaina savu uzvedību sociālas mijiedarbības ar citiem cilvēkiem rezultātā.¹⁷ Ir pētījumi, kas empīriski parāda kā apkārtējie cilvēki var ietekmēt viens otra viedokli. Turklāt, savā starpā tuvi indivīdi, izrādās, ir ļoti ietekmīgi attiecībā viens uz otru, neskatoties uz sniegtās informācijas precizitāti.¹⁸ Sociālā ietekme var izpausties ne tikai tuvo un ikdienā apkārtesošo cilvēku veidolā, bet arī kā anonīmā ietekme. Anonīmā sociālā ietekme ir klātesoša daudzās dzīves situācijās. Internets šo fenomenu ievērojami pastiprina: ja mums ir nepieciešama jauna veļas mazgājamā mašīna vai viesnīcas rezervācija, mēs sekosim citu anonīmo pircēju atstātajām atsauksmēm.¹⁹ Tāpat arī ļoti interesants ir dažādu pētījumu secinājums, ka viedokļa veidošanās procesā sociālās ietekmes rezultātā ir vērojams piesliešanās efekts (*bandwagon effect*).²⁰

Līdzīgi kā mediji, arī politiskās partijas ieņem nozīmīgu lomu tajā, kādus lēmumus pieņem vēlētāji, kā arī politiskā diskursa veidošanā. Gluži kā indivīda viedokli spēj mainīt atsevišķi cilvēki, tāpat arī šo procesu ietekmē politiskās partijas. Tas var notikt gan caur politisko partiju dažādajām nostājām, gan vadošo politiķu un partijas atpazīstamu atbalstītāju, viedokļu līderu izteikumiem. Taču tas nav vienīgais veids. Demokrātiskās valstīs politiskās partijas nodrošina konkurences principu un saiknes veidošanu starp vēlētājiem un to pārstāvjiem. Tomēr, jau sen pastāv bažas par to kā vēlētāju identificēšanās ar partijām “sašķiebj” viņu lēmumu pieņemšanas procesu. Vēlētāji var atbalstīt (neatbalstīt) politiku, ko viņi citādi neatbalstītu (atbalstītu), ja viņiem vēlāmā politiskā partija to neapstiprinātu.²¹ Tas nozīmē, ka politisko uzskatu veidošanās procesā kritiska ir indivīda partijas piederība. Partijas

¹⁶ Turpat. p. 1228

¹⁷ Moussaid, M., Kammer, J. K., Analytis, P. P., Neth, H. (2013). *Social Influence and the Collective Dynamics of Opinion Formation*. Germany: PLoS ONE. p. 1

¹⁸ DeMarzo, P. M., Vayanos, D., Zwiebel, J. (2003). *Persuasion Bias, Social Influence, and Unidimensional Opinions*. Oxford University Press. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 118, No. 3, p. 914

¹⁹ Forster, M., Grabisch, M., Rusinowsk, A. (2013). *Anonymous Social Influence*. Fondazione Eni Enrico Mattei. p. 2

²⁰ Nadeau, R., Cloutier, E., Guay, J.-H. (1993). *New Evidence about the Existence of a Bandwagon Effect in the Opinion Formation Process*. Sage Publications. *International Political Science Review*, Vol. 14, No. 2, p. 211

²¹ Bolsen, T., Druckman, J. N., Cook, F. L. (2013) *The Influence of Partisan Motivated Reasoning on Public Opinion*. Springer Science & Business Media New York. *Political Behaviour*, Vol. 36, No. 2, p. 235

piederība šajā gadījumā izpaužas ne tikai partijas biedra veidolā, bet arī tajā, par kuru partiju indivīds balso vēlēšanās. Partiju loma ir kritiska, jo, pirmkārt, tās strukturē un piedāvā alternatīvas, – kandidātus un politiku – no kurām vēlētāji var izvēlēties. Otrkārt, partijas mobilizē cilvēkus un skaidro kā šīs izvēles būtu jāsaprot, kā arī to, kādas politiskās dispozīcijas būtu jāpieņem un kā.²² Būtībā, vēlētājiem tiek sniegta informācija un iespējamās alternatīvas, ko vienkāršotā valodā ir sastādījušas politiskās partijas. Ir skaidrs, ka arī politiskās vides un sabiedrības polarizācija visnotaļ ietekmē to kā veidojas indivīdu viedoklis, taču tas detalizētāk tiks aplūkots tālākajās nodaļās.

²² Leeper, T. J. & Slothuus, R. (2014). *Political Parties, Motivated Reasoning, and Public Opinion Formation*. International Society of Political Psychology. *Political Psychology*, Vol. 35, Supplement 1: Advances in Political Psychology, p. 133

2. POLITISKO UZSKATU POLARIZĀCIJA

Polarizācija var tikt definēta gan kā stāvoklis, gan process. Polarizācija kā stāvoklis attiecas uz to, cik lielā mērā konkrēti viedokļi par kādu jautājumu savstarpēji pretstatīti, attiecībā uz kādu iepriekš noteiktu teorētisku maksimumu. Polarizācija kā process attiecas uz to, cik lielā mērā šis viedokļu pretstatījums palielinās laika gaitā.²³ Standarta polarizācijas definīcijas izceļ vienlaicīgo divu principu, tieksmju vai skatījumu klātesamību. Lielākā daļa pētnieku intuitīvi norāda uz polarizācijas bināro dabu.²⁴ Būtībā var pastāvēt arī trīspusēja polarizācija, tomēr šī pētījuma ietvaros tiks izmantota klasiskā pieeja politiskajai polarizācijai, kas ietver divus krasi pretstatīgus viedokļus.

Līdzīgi kā politisko uzskatu veidošanās procesu kopumā, arī politisko polarizāciju veicina tādi faktori kā mediju aizspriedumi, partejiskie (*partisan*) aizspriedumi jeb ievirze, izvēlētas informācijas patērēšana sava viedokļa pastiprināšanai un, attiecībā uz šo pētījumu, ir vērtīgi apskatīt arī partiju sistēmas ietekmi uz šo fenomenu.

Politiskā polarizācija akadēmiskajā literatūrā lielākoties tiek skatīta no divām perspektīvām – elites un masu jeb sabiedrības polarizācija.

2.1. Elites polarizācija

Elites polarizācija pēdējās desmitgadēs akadēmiskajā literatūrā tiek apskatīta lielākoties ASV kontekstā. ASV divpartiju sistēmas rezultātā ir izveidojušies piemēroti apstākļi šāda fenomena izcelsmei un pētniecībai. Par elites pārstāvjiem tiek uzskatītas augsta ranga amatpersonas un ierēdņi, politiskās partijas vadošās personas. Šai sociālajai kategorijai tiek pieskaitīti arī vēlētie pārstāvji un aktīvisti no ietekmīgākajām politiskajām partijām.²⁵

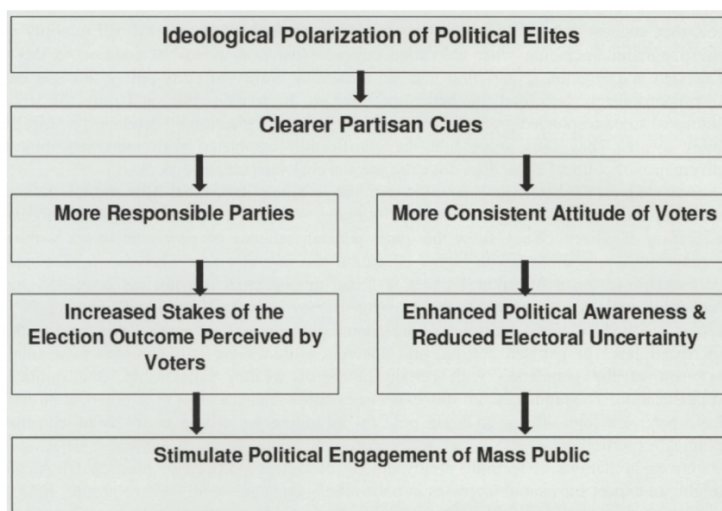
Metjū Levenduskijš, savā pētījumā par ieguvumiem, ko sniedz polarizēta elite, skaidro, ka šādos apstākļos elite vēlētājiem sniedz daudz skaidrākus signālus par to, kāda ir tās nostāja konkrētos jautājumos. Partiju pozīcijas ir nošķirtas un katra no tām iekšēji ir ideoloģiski

²³ DiMaggio, P., Evans, J., Bryson, B. (1996). *Have American's Social Attitudes Become More Polarized?* USA: University of Chicago Press. *American Journal of Sociology*, Vol.102, No. 3, p. 693

²⁴ Fiorina, M. P. & Abrams, S. J. (2008). *Political Polarization in the American Public*. USA: Annual Reviews. *Annual Review of Political Science*, Vol. 11, No. 1, p. 566

²⁵ Druckman, J. N., Peterson, E., Slothuus, R. (2013). *How Elite Partisan Polarization Affects Public Opinion Formation*. USA: American Political Science Association. *The American Political Science Review*, Vol.107, No. 1, p. 57

homogēna.²⁶ Ja vairākas politiskās partijas vai atsevišķi elites pārstāvji vienlaikus sevi definē kā mērenas (*moderate*) politikas piekritējus, vēlētājiem var nākties piepūlēties, lai saprastu, kāda starp tiem ir atšķirība un kam atdot savu balsi. Ekstrēmāku viedokļu paudēji visnotaļ ir sagatavojuši atbildi uz jebkuru jautājumu un ir gatavi sev piešķirt nelokāmu “etiķeti”. Korejiešu autors Lī šo fenomenu sauc par politiskās neskaidrības (*ambiguity*) izskaušanu.²⁷ Runājot par politisko polarizāciju kā tādu, lielākoties tiek uzsvērta partejiskā polarizācija. Tā izpaužas arī vispārējā sabiedrības polarizācijā, tomēr akadēmiskajā literatūrā (kas pārsvarā noliedz masu polarizācijas eksistenci), partejiskā polarizācija tiek uzskatīta par fenomenu, kas vērojams politiskajā elitē.²⁸ Turpinot par polarizētas elites priekšrocībām, Lī izveidotajā shēmā (skat. 2.1. att.) skaidri redzams, ka politiskās elites ideoloģiskā polarizācija var stimulēt sabiedrības politisko iesaisti jeb līdzdalību. Polarizēta elite saviem vēlētājiem dod skaidrākus signālus, kā rezultātā politiskās partijas kļūst atbildīgākas, vēlētāju attieksmes ir konsekventas, to acīs paaugstinās vēlēšanu iespējamo iznākumu nozīmi, kā arī palielinās politiskā apziņa un samazinās vēlēšanu nenoteiktība.

1.1. att. Politiskās elites polarizācijas pozitīvā ietekme uz sabiedrības politisko uzvedību (Lee, 2013)

²⁶ Levendusky, M. S. (2010). *Clearer Cues, More Consistent Voters: A Benefit of Elite Polarization*. Springer. Political Behaviour, Vol. 32, No. 1, p. 114-115

²⁷ Lee, J. M. (2013). *Elite Polarization and Mass Political Engagement: Information, Alienation, and Mobilization*. Seoul: Institute of International Affairs, Graduate School of International Studies, Seoul National University. Journal of International and Area Studies, Vol. 20, No. 1, p. 89

²⁸ Abramowitz, A., & Saunders, K. (2008). *Is Polarization a Myth?* Chicago: The University of Chicago Press. The Journal of Politics, 70(2), p. 543

Attiecībā uz polarizētas politiskās elites negatīvo ietekmi, noteikti ir jāmin centrisku jeb mērenu ideju vai pat šādas politikas izžušanu. Jo vairāk izkliedēti kļūst viedokļi, jo grūtāk būs panākt un uzturēt politisko vienprātību.²⁹ Demokrātiska politiskā iekārta, par kuras funkcionēšanu ir atbildīga politiskā elite, nevar tikt veiksmīgi uzturēta, ja vienprātība ir neiespējama. Tas, protams, ir neliels pārspīlējums, tomēr izteikta bināra uzskatu polarizācija valsts vadītāju vidū ir bīstama demokrātijas pastāvēšanai. Kāds varētu strīdēties, ka polarizācija nekādā veidā neapdraud demokrātiju, jo tauta šādus pārstāvjus ir godīgi ievēlējusi, tomēr, ja divi vadošie uzskati arvien attālinās viens no otra un kāds ņem virsroku, nevar tikt nodrošināta patiesa pārstāvniecība.

2.2. Masu polarizācija

Šajā pētījumā uzsvars tiek likts tieši uz masu jeb sabiedrības polarizāciju. Nomācošais vairākums akadēmiskās literatūras apgalvo, ka atslēgas elements, kas uztur polarizāciju, ir individuālie vēlētāji, kuru uzskati laika gaitā kļūst arvien ekstrēmāki. To sauc par konversiju.³⁰ To apstiprina kāds cits pētījums, kura autori secina, ka pat mazākās izmaiņas indivīda uzskatos, attiecībā uz sākotnējiem, var panākt milzu pārmaiņas. Šie autori arī apgalvo, ka polarizācija notiek arī tad, kad zināmi mēreni vēlētāji izvēlas atbalstīt sevis atbalstītā politiskā spektra ekstrēmākos pārstāvjus. Tāpat arī vēlēšanu iznākumu fundamentāli var mainīt ļoti mazs skaits iepriekš mērenus uzskatus pārstāvošo vēlētāju, kas galu galā izvēlas par labu nedaudz ekstrēmākai ievirzei.³¹ Atkal jāpiemin, ka lielākā daļa pētījumu arī par masu polarizāciju, ir par ASV sabiedrību. Tomēr, kas ir aktuāli arī pārējai pasaulei, 1991. gadā pirmo reizi sakarā ar šo tika pielietots vārdu savienojums “*culture war*” jeb kultūru karš. Darbi, kuros tika iztīrīts šis koncepts, apsprieda to, ka multikulturālisms un sociālu grupu atšķirības valsti var padarīt nepārvaldāmu.³² Var secināt, ka sabiedrības polarizāciju var pastiprināt kā sociālo grupu, tā arī dažādu kultūru klātesamība valstī.

²⁹ DiMaggio, P., Evans, J., Bryson, B. (1996). *Have American's Social Attitudes Become More Polarized?* USA: University of Chicago Press. *American Journal of Sociology*, Vol.102, No. 3, p. 693

³⁰ Levendusky, M. S. (2009). *The Microfoundations of Mass Polarization*. Cambridge University Press. *Political Analysis*, Vol. 17, No. 2, p. 162

³¹ Dixit, A. K. & Weibull, J. W. (2007). *Political Polarization*. USA: National Academy of Sciences. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, Vol. 104., No. 18, p. 7354

³² Muste, C. P. (2014). *Reframing Polarization: Social Groups and “Culture Wars”*. USA: American Political Science Association. *Political Science and Politics*, Vol. 47, No. 2, p. 432

Gan pozitīvās, gan negatīvās masu polarizācijas sekas būtībā pārklājas ar politiskās elites. Abos gadījumos - ja sabiedrība polarizējas, atspoguļojot to kā tas notiek elitē, vai pretēji – ja tā veidojas tikai attiecībā uz atsevišķiem jautājumiem, pozitīvās sekas noteikti ir masu pastiprināta līdzdalība politiskajos procesos ar vēlmi panākt savu interešu ieviešanu valstiskā līmenī, kā arī veidojas informēta sabiedrība, kas, ideālā gadījumā, vēlas izglītēt sevi par pretējās puses uzskatiem un kāpēc tie nav atbalstāmi. Runājot par sabiedrības polarizācijas negatīvajām sekām, pie tām noteikti pieder draudi demokrātijas pastāvēšanai, līdzīgi kā izklāstīts nodaļā par elites polarizāciju. Arī šeit problemātiskais aspekts ir centrisku uzskatu izžušana, tomēr, attiecībā uz vienkāršo sabiedrību, tas varētu izpausties dažādu alternatīvo viedokļu izskaušanā un trešo grupu veidošanās un pastāvēšanas apgrūtinājumos. Autors Pauls Dimagio (*DiMaggio*) uzsver, ka masu polarizācija var novest pie sociāla konflikta. Viedokļu polarizācijas rezultātā izveidojas divas lielas sabiedrības grupas, un, šo nesavienojamo viedokļu pakāpeniskas savstarpējās attālināšanās iespaidā, liela mēroga sabiedrības konflikta izcelšanās ir visnotaļ ticams scenārijs.³³ Pat ja liela daļa akadēmiskās literatūras apgalvo, ka pilsoņu kara cēloņi visbiežāk ir ekonomiska rakstura, tomēr jāatzīst, ka zem katra konflikta vienmēr slēpjas nespēja vienoties – polarizācija. Arī vienā no literatūrā visvairāk apskatītajiem pilsoņu kariem – Amerikas pilsoņu kara – cēlonis saknē bija valsts starpreģionālo domstarpību sagrautais konsensus par verdzību.³⁴

2.3. Politisko polarizāciju ietekmējošie faktori

Kā jau tika konstatēts, politiskā polarizācija līdzinās un ir cieši saistīta ar politisko uzskatu veidošanās procesu. Kā noskaidrots iepriekšējā nodaļā, politisko uzskatu veidošanos ietekmē indivīda identitātes, vērtības, mediji, cilvēki viņam apkārt, kā arī politiskā elite un partijas. Skaidrs, ka šie faktori ietekmē arī to, kādā veidā un cik lielā mērā attīstās politiskās polarizācijas fenomēns. Apskatot un apkopojot, ko vēl piedāvā akadēmiskā literatūra, tiek secināts, ka galvenie politisko polarizāciju ietekmējošie faktori ir mediju aizspriedumi, cilvēku izvēle patērēt savu viedokli pastiprinošu informāciju, partejiskie aizspriedumi, kā arī partiju sistēmas. Tā kā šajā pētījumā tiek salīdzinātas divas valstis – ASV un Apvienotā Karaliste – tiks apskatīts teorētiskais materiāls par divpartiju sistēmu un veikti secinājumi par to, kā tā

³³ DiMaggio, P., Evans, J., Bryson, B. (1996). *Have American's Social Attitudes Become More Polarized?* USA: University of Chicago Press. *American Journal of Sociology*, Vol.102, No. 3, p. 693

³⁴ Gunderson, G. (1974). *The Origin of the American Civil War*. Cambridge University Press. *The Journal of Economic History*, Vol. 34, No. 4, p. 919

ietekmē politisko polarizāciju. Šie faktori attiecas gan uz elites, gan uz masu polarizāciju, tomēr jāatgādina, ka šis pētījums vairāk fokusējas uz masu polarizāciju.

Mediju aizspriedumi un cilvēku izvēle patērēt savu viedokli pastiprinošu informāciju ir cieši saistīti. Cilvēki visbiežāk patērēs tādus informācijas avotus, kas ir saskaņā ar viņu pašu vērtībām un uzskatiem. Par piemēru ņemot iepriekš iztirzāto ASV ziņu kanālu *Fox News*, ir skaidrs, ka šo avotu visvairāk patērē Republikāņu partijas atbalstītāji, jo pastāv vienprātība par avota ievirzi šīs partijas pārstāvētu vērtīborientāciju virzienā. Cilvēki ir tendēti uzņemt tādu informāciju, kas ir labvēlīga un piemērota viņu iepriekšējai dispozīcijai. Viņi arī visdrīzāk uztvers tikai sev piemērotu informāciju, nevis tādu, kas raksturojama kā neitrāla vai naidīga attiecībā uz konkrētajiem uzskatiem.³⁵ Šajā sakarā lielu lomu spēlē arī partejiskie aizspriedumi. Partijas *X* atbalstītāji nevēlas dzirdēt ko kritisku vai sliktu par konkrēto partiju, visdrīzāk nav ieinteresēti ziņās par partiju *Y*, tāpēc izvēlas patērēt tikai tādus avotus, kas ziņo tādu informāciju, kas pastiprina viņu esošos uzskatus par šo partiju un to nekritizē. Tiek pieņemts, ka partejiskie aizspriedumi attiecībā uz masu polarizāciju nav tik ietekmīgi kā polarizētā elitē, lai gan, protams, katra indivīda partijas preference ir noteicoša vēlēšanu iznākumam. Attiecībā uz elites polarizāciju, kas ir salīdzinoši neliela cilvēku grupa, partejiskie aizspriedumi valstiska mēroga lēmumu pieņemšanā ir kritiskas nozīmes. ASV kalpo par ļoti labu piemēru, jo tajā pētnieki vairākkārt ir konstatējuši izteiktu elites polarizāciju. Piemēram, katra Elektoru kolēģijas biedra individuālā, partijas ietekmētā, nostāja ir noteicoša prezidenta vēlēšanās. To pierāda fakts Maikla Nelsona 1974. gadā veikts pētījumā, ka visi (laika posmā no 1901. līdz 1974. gadam) ievēlētie prezidenti vēlēšanās no Elektoru kolēģijas ir saņēmuši lielāku daļu balsu nekā no tautas.³⁶

Pēc Leslijas Lipsones izvirzītajiem priekšnoteikumiem, divpartiju sistēma valstī pastāv, pirmkārt, ja ne vairāk kā divām politiskajām partijām ir reālas izredzes iegūt varu. Otrkārt, viena no partijām ir spējīga iegūt nepieciešamo vairākumu un palikt šajā pozīcijā bez jebkādas trešās puses palīdzības. Treškārt, divas partijas mainās ar varas pozīciju jau vairākas desmitgades.³⁷ Balstoties uz *Brittanica* enciklopēdiju, ASV un Apvienotajā Karalistē pastāv

³⁵ Sears, D. O., Freedman, J. L. (1967). *Selective Exposure to Information: A Critical Review*. Oxford University Press. The Public Opinion Quarterly, Vol. 31, No. 2, p. 196

³⁶ Nelson, M. C. (1974) *Partisan Bias in the Electoral College*. The University of Chicago Press. The Journal of Politics, Vol. 36, No. 4, p. 1035

³⁷ Lipson, L. (1953). *The Two-Party System in British Politics*. American Political Science Association. The American Political Science Review, Vol. 47, No. 2, p. 338

divpartiju sistēma. Skaidrs, ka abās valstīs dominē divas politiskās partijas, tomēr sistēma nav vienāda.³⁸ Šī darba autore ir izteikusi hipotēzi, ka politiskā polarizācija ASV un Apvienotajā Karalistē ir līdzīga. Attiecībā uz ASV, šobrīd un jau ļoti ilgu laiku šīs divas politiskās partijas ir Republikāņu un Demokrātu partija. ASV vienmēr ir pastāvējusi divpartiju sistēma, vispirms tam izpaužoties opozīcijā starp Federālistiem un Anti-federālistiem un vēlāk – konkurencē starp Republikāņiem un Demokrātiem. Šķiet, ka prezidenta vēlēšanām ir bijusi svarīga loma šādas sistēmas izveidošanās.³⁹ Demokrātu partija ASV tiek piedēvēta politiskā spektra kreisajam spārnam, kamēr Republikāņu partija, kā jau iepriekš tika minēts – labējam. Lai nedaudz iezīmētu amerikāņu divpartiju sistēmas īpatnības, jāmin dihotomijas tās vēsturē un politiskajā kultūrā. Kā piemēru var minēt spriedzi starp brīvības un vienlīdzības, kā arī starp kārtības un brīvības konceptiem. Abas partijas turpina strīdēties par ASV Neatkarības deklarācijas norādījuma, ka visi cilvēki ir radīti vienlīdzīgi, īstenošanas formu. Demokrāti tradicionāli ir runājuši par federālās valdības nozīmīgo lomu vienlīdzības nodrošināšanā, kamēr Republikāņi aizstāv ideju par šādas iejaukšanās ierobežošanu un vienlīdzības nodrošināšanas atstāšanu štatu, pašvaldību un pašu indivīdu pārziņā.⁴⁰ Vienlīdzības koncepts, protams, ir tikai viens piemērs. Tomēr tas parāda, cik nozīmīgas ir šādas atšķirības vērtībās starp politiskajām partijām divpartiju sistēmā. Atsaucoties uz *Britannica* enciklopēdiju, balsošana ASV ap 21. gadsimta pirmo desmitgadi ir kļuvusi pastiprināti partejiska.⁴¹ Tas attiecināms gan uz balsojumiem ASV Kongresā, gan sabiedrībā.

Ņemot vērā to, ka gadījumu salīdzināšanai šī pētījuma nolūkos Apvienotā Karaliste tiek skatīta kā valsts ar divpartiju sistēmu, akadēmiskajā vidē nav vienprātības. Nav skaidrs, vai valsti var definēt kā tādu, ņemot vērā, ka visbiežāk ievēlētas tiek arī viena vai vairākas citas partijas.⁴² Tomēr Apvienotās Karalistes vēsturē ir bijuši secīgi divu partiju savienojumi: Konservatīvā un Liberālā partija pirms 1914. gada un Konservatīvā un Leiboristu partija kopš

³⁸ Duverger, M. (2019). *Political party*. Encyclopædia Britannica. Retrieved from: <https://www.britannica.com/topic/political-party>

³⁹ Turpat.

⁴⁰ Dulio, D. A. & Thurber, J. A. (2000). *America's Two-Party System: Friend or Foe?* American Bar Association. *Administrative Law Review*, Vol. 52, No. 2, p. 771-722

⁴¹ Duverger, M. (2019). *Political party*. Encyclopædia Britannica. Retrieved from: <https://www.britannica.com/topic/political-party>

⁴² Lijphart, A. (2012). *Patterns of Democracy*. Yale University Press. p. 63

1935. gada, kas pastāv arī šobrīd.⁴³ Britu Konservatīvā partija, kā nojaušams, tiek piedēvēta politiskā spektra labējam spārnam, kamēr Leiberisti – kreisajam. Apvienotās Karalistes divpartiju sistēmas pamatā ir, tā teikt, stingru partiju pastāvēšana. Partiju ietvaros ir stingra skaidrība par to, kā jābalso parlamenta sēdēs. Katrā svarīgajā balsojumā parlamentāriešiem ir pienākums balsot kā blokam, kam viņi iepriekš ir devuši piekrišanu.⁴⁴ Autore Leslija Lipsone savā 1953. gada pētījumā, salīdzinot ASV un Apvienotās Karalistes divpartiju sistēmas, norāda uz to, ka ASV katrus 4 gadus, ar mērķi “sagrābt” prezidentūru, politiskās partijas apvienojas divās lielās, bet nenoteiktās koalīcijās. Tomēr, pēc viņas domām, pat prezidenta vēlēšanu laikā, Demokrātu un Republikāņu iekšējā saliedētība ir ļoti tālu no tās, kāda tā ir Konservatīvajos un Leiberistos Apvienotajā Karalistē.⁴⁵ Šajā darbā un vairākos citos akadēmiskās literatūras avotos šķiet aizspriedumaini pret ASV partiju sistēmu apgalvojot, ka dominējošās partijas Apvienotajā Karalistē ir ar skaidrāku nostāju nekā ASV, kādēļ vēlētājiem veikt izvēli ir vieglāk.

⁴³ Duverger, M. (2019). *Political party*. Encyclopædia Britannica. Retrieved from: <https://www.britannica.com/topic/political-party>

⁴⁴ Turpat.

⁴⁵ Lipson, L. (1953). *The Two-Party System in British Politics*. American Political Science Association. *The American Political Science Review*, Vol. 47, No. 2, p. 337

3. POTENCIĀLI POLARIZĒJOŠIE JAUTĀJUMI ASV UN APVIENOTAJĀ KARALISTĒ

Runājot par ASV, lielākoties akadēmiskajā literatūrā dominē secinājums, ka tās sabiedrība plašā mērogā nav polarizēta. Tomēr pierādījumi rāda, ka, pat ja nav konstatēta masu polarizācija, ir vairāki atsevišķi jautājumi, kuros ir vērojama polarizācijas tendence.⁴⁶ Tāpēc arī šī darba empīriskajā daļā tiks skatīti atsevišķi potenciāli polarizējoši jautājumi, kas sagrupēti dimensijās. Veicot nelielu mediju diskursa un sabiedriskās domas izpēti, top skaidrs, ka ASV un Apvienoto Karalisti vieno vairāki problēmjautājumi. Šajā pētījumā, balstoties uz pieņēmumu, ka tie ir arī sabiedrību polarizējoši jautājumi, tiks apskatīti, pirmkārt, ar nacionālismu saistīti jautājumi. Otrkārt, tiks pievērsta uzmanība ar labklājību saistītiem jautājumiem, kā arī, treškārt, attieksmes pret jautājumiem, kas pieder pilsonisko brīvību konceptam. Protams, pasaulē aktuāli jautājumi ietver tādas problēmas kā klimata pārmaiņas, ekonomika, starptautiskās attiecības, tomēr izvēlētas trīs dimensijas ir kopīgas un vairāk raksturīgas abām valstīm iekšēji. Šajā nodaļā katra dimensija tiks apskatīta gan teorētiskā izpratnē, gan arī tiks pamatota to izvēle un atsevišķo jautājumu savstarpējā saistība un apkopojums grupās, veicot kvantitatīvo datu analīzi. Saistības tiks meklētas, konstatējot, vai starp šīm attieksmēm pastāv korelācijas, izmantojot programmu SPSS.

3.1. Nacionālisma dimensija

Autors, kurš visbiežāk tiek saistīts ar nacionālisma konceptualizāciju, Benedikts Andersons definē nāciju kā iedomātu politisku kopienu, ar to domājot, ka tā savā būtībā ir gan ierobežota, gan suverēna. Tā ir iedomāta, jo pat vismazākajai nācijai piederīgie nepazīs visus tās biedrus, lai gan katra iztēlē tie dzīvo vienotā kopienā.⁴⁷ Nacionālisma dimensijas izpētē šī definīcija tiek attiecināta uz tiem cilvēkiem, kuru uzskati atbilst nacionālisma konceptam. Pēc teorētiķa Ernesta Gelnera skaidrojuma, nacionālisms attiecas uz ciešu saikni starp tautību un valsti. Tāpēc nacionālismus var uzskatīt par etniskām ideoloģijām, kuru centrā ir uzskats, ka konkrētajai tautībai valstī būtu jādominē. Attiecīgi, nācijvalsts koncepts norāda uz to, ka valsti vada konkrēta etniskā grupa, kuras dažādie identitātes aspekti (piemēram, valoda vai reliģija)

⁴⁶ Baldassarri, D. & Bearman, P. (2007). *Dynamics of Political Polarization*. USA: American Sociological Association. *American Sociological Review*, Vol. 72, No. 5, p. 784

⁴⁷ Spencer, P. & Wollman, H. (2005). *Nations and Nationalism*. Edinburgh University Press. p. 49

tiek iestrādāti tās oficiālajā simbolikā un likumos.⁴⁸ Tātad, balstoties uz teoriju, nacionālisma pamatā ir cilvēku sociālā identitāte, kas ietver valodu, reliģiju utt. Ar to cieši saistīti visnotaļ ir dažādi kultūrāli aspekti. Gan Andersons, gan Gelners uzsver, ka, pat ja nācijas pozicionē sevi kā senas, tās tomēr ir moderni koncepti. Nacionālisma ideoloģijas bieži vien glorificē tradīcijas, tomēr tās netiek atdarinātas, bet gan pielāgotas.⁴⁹ Kāda cita nācijas definīcija piedāvā, ka šis koncepts raksturo cilvēku kopu ar kopējiem izcelšanās mītiem, vēsturi un kultūru. Tā tiek piedēvēta konkrētai teritorijai, kā arī to raksturo iekšēja solidaritāte.⁵⁰ Ļoti bieži nacionālisma idejās izpaužas tā saucamā “mēs un viņi” pieeja. Tas arī kalpo par iemeslu tam, kādēļ ar nacionālismu saistīti jautājumi var tikt saukti par polarizējošiem. Nācijvalstu rašanās kalpoja par katalizatoru jaunam un skarbākam skatījumam uz minoritāšu vietu sabiedrībā.⁵¹ Tāpēc svarīgi ir apskatīt imigrāciju kā ar nacionālismu saistītu jautājumu empīrijā. Polarizāciju ar nacionālismu saistītos jautājumos var mērīt, apskatot cilvēku atbalstu, piemēram, imigrācijai, multikulturālismam, identitātes politikai u. tml.

Lai pamatotu, ka attieksmes pret šiem jautājumiem, proti, imigrāciju, multikulturālismu, kultūru u.tml., ir savstarpēji saistītas un ka tās ir skatāmas vienas dimensijas ietvaros, tiks apskatīti empīriskie dati no aptaujām ASV un Apvienotajā Karalistē. Korelācijas analīzei, kas redzama 3.1. tabulā, tika izmantoti *British Election Study* 2017. gadā veiktās Apvienotās Karalistes sabiedrības aptaujas dati. Aptauja veikta no 2017. gada jūnija līdz oktobrim pēc vēlēšanām un tajā piedalījušies 2194 respondenti.⁵² Vispirms tika izvēlēti aptaujas jautājumi “Imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai” un “Cik svarīgi īstenam britam ir sekot Lielbritānijas tradīcijām?” Uz attiecīgajiem jautājumiem ar derīgām vērtībām atbildējuši 959 respondenti. Atbilde uz pirmo jautājumu respondentiem bija jānorāda skalā no 1 līdz 5, kur 1 – pilnīgi piekrītu un 5 – nemaz nepiekrītu. Atbilde uz otro jautājumu bija jānorāda skalā no 1 līdz 4, kur 1 – ļoti svarīgi un 4 – nemaz nav svarīgi. Lai noskaidrotu, vai starp tiem pastāv korelācija un vai tie tādējādi ir skatāmi vienas dimensijas ietvaros, tika izveidota Pīrsona korelācijas matrica programmā SPSS (sk. 3.1. tabulu). Kā redzams, P vērtība jeb varbūtība, ka

⁴⁸ Eriksen, T. H. (2010). *Ethnicity and Nationalism*. UK: Pluto Press. p. 119

⁴⁹ Turpat. p. 122

⁵⁰ Harris, E. (2009). *Nationalism*. Edinburgh University Press. p. 48

⁵¹ Hill, R. (1996). *Us & Them*. Belgium: Europublications. p. 88

⁵² Fieldhouse, E., Green, J., Evans, G., Schmitt, H., van der Eijk, C., Mellon, J., Prosser, C. (2018). *British Election Study, 2017: Face-to-Face Post-Election Survey*. UK: British Election Study. Retrieved from: <https://www.britishelectionstudy.com/data-object/2017-face-to-face/>

konkrētā korelācija sabiedrībā nepastāv, ir tuva nullei un zemāka par norādītās statistiskās nozīmības līmeni 0,01, kas norāda uz statistiski nozīmīgu saistību starp šiem jautājumiem. Pīrsona korelācijas koeficients 0,481 apliecina, ka pastāv vidēji cieša saistība. Tas nozīmē, ka respondenti, kas piekrīt apgalvojumam, ka imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai, norāda arī uz to, ka cilvēkam ir svarīgi sekot Lielbritānijas tradīcijām, lai tas tiktu uzskatīts par īstenu britu un otrādi.

3.1. tabula

Korelācijas matrica jautājumiem “Imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai” un “Cik svarīgi īstenam britam ir sekot Lielbritānijas tradīcijām?”

		<i>Imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai</i>	<i>Cik svarīgi īstenam britam ir sekot Lielbritānijas tradīcijām?</i>
<i>Imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai</i>	<i>Pearson Correlation</i>	1	,481**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>		,000
	<i>N</i>	959	959
<i>Cik svarīgi īstenam britam ir sekot Lielbritānijas tradīcijām?</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,481**	1
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,000	
	<i>N</i>	959	959

***. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).*

Korelācijas analīzei, kas redzama 3.2. tabulā, tika izmantoti *American National Election Studies* 2016. gadā veiktās ASV sabiedrības aptaujas dati, kurā kopumā piedalījušies 4270 respondenti.⁵³ Tika izvēlēti jautājumi “Kādam vajadzētu būt imigrācijas līmenim?” un “Cik svarīga ir amerikāņu izcelsme, lai būtu īstens amerikānis?” Uz attiecīgajiem jautājumiem ar derīgām vērtībām atbildējuši 3603 respondenti. Atbilde uz pirmo jautājumu respondentiem bija jānorāda skalā no 1 līdz 5, kur 1 – imigrācijas līmenim krasi jāpalielinās un 5 – krasi jāsamazinās. Atbilde uz otro jautājumu bija jānorāda skalā no 1 līdz 4, kur 1 – ļoti svarīgi un 4 – nemaz nav svarīgi. Kā redzams izveidotajā korelācijas matricā (sk. 3.2. tabulu), P vērtība, kas ir tuva nullei, norāda uz statistiski nozīmīgu saistību. Pīrsona korelācijas koeficients -0,311 norāda uz vidēji ciešu negatīvu korelāciju. Tas nozīmē, ka respondent, kas uzskata, ka imigrācijas līmenis ASV ir krasi jāsamazina, biežāk arī uzskata, ka amerikāņu izcelsme ir svarīga, lai cilvēku varētu uzskatīt par īstenu amerikāni un otrādi.

⁵³ (2019). 2016 Times Series Study. American National Election Studies. Retrieved from: <https://electionstudies.org/data-center/2016-time-series-study/>

Korelācijas matrica jautājumiem “Kādam vajadzētu būt imigrācijas līmenim?” un “Cik svarīga ir amerikāņu izcelsme, lai būtu īstens amerikānis?”

		<i>Kādam vajadzētu būt imigrācijas līmenim?</i>	<i>Cik svarīga ir amerikāņu izcelsme, lai būtu īstens amerikānis?</i>
<i>Kādam vajadzētu būt imigrācijas līmenim?</i>	<i>Pearson Correlation</i>	1	-,311**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>		,000
	<i>N</i>	3603	3603
<i>Cik svarīga ir amerikāņu izcelsme, lai būtu īstens amerikānis?</i>	<i>Pearson Correlation</i>	-,311**	1
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,000	
	<i>N</i>	3603	3603

***. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).*

Abas korelācijas matricas norāda uz saistību starp imigrācijas, kultūras, tradīciju un etniskās piederības un izcelsmes jautājumiem. Tas nozīmē, ka tie var tikt skatīti vienotā dimensijā, ko autore definē par nacionālisma dimensiju.

3.2. Labklājības dimensija

Labklājības sistēma jebkurā valstī pamatā ietver valsts palīdzību sabiedrības pamatvajadzību nodrošināšanā un faktiskas vienlīdzības veicināšanā. Tie ir dažādi sabiedriskie labumi, pabalsti, rīcībpolitikas, kas parasti ir ar mērķi atbalstīt mazāk nodrošināto un trūcīgo sabiedrības daļu. Valstij ir iespējas palielināt efektivitāti, ar to domājot preču un pakalpojumu ražošanu, kā arī, nākamajā stadijā, ja nepieciešams, pārdalīt papildus saražoto, ko tā panākusi savas efektivitāti veicinošās iejaukšanās rezultātā.⁵⁴ Runājot par labklājību kā sabiedrības stāvokli, var runāt arī par veselības sistēmu un izglītības sistēmu valstī. Visbiežāk akadēmiskajā vidē labklājība empīriski tiek skatīta kā stāvoklis, ko var izmērīt, piemēram, apskatot sabiedrības ienākumus un to, kāda vienlīdzības pakāpe raksturo šī spektra galējos punktus. Tomēr šī pētījuma nolūkos, kā pamatā ir sabiedrības viedokļu polarizācija, tiks skatītas cilvēku attieksmes pret dažādiem ar labklājību saistītiem jautājumiem. Būtībā, kā jau daudzās citās sfērās, arī labklājības stāvokļa veicināšanā liela loma ir valsts iejaukšanās. Brīvība, par kuru iestājas valsts iejaukšanās idejas pretinieki var tikt saukta par daļu brīvības. Tā ir brīvība no nepamatotas vardarbības un ierobežošanas no valsts un tās ierēdņu puses. Otra

⁵⁴ Lemieux, P. (2006). *Social Welfare, State Intervention, and Value Judgements*. Independent Institute

brīvības daļa ir tā, ko Džons Loks definē par brīvību no ierobežošanas un vardarbības no citu cilvēku puses.⁵⁵ Šī iemesla pēc, valsts loma labklājības stāvokļa veicināšanā ir viens no polarizējošajiem šīs dimensijas aspektiem. Kopējās aizsardzības un vardarbības ierobežošanu kopienā var uzskatīt par primitīvajām valsts funkcijām.⁵⁶

Lai konstatētu, vai starp šiem jautājumiem pastāv saistība arī praksē, tiks apskatītas jau iepriekš minētās aptaujas ASV un Apvienotajā Karalistē. Korelācijas analīzei, kas redzama 3.3. tabulā, tika izmantoti jautājumi no ASV veiktās aptaujas “Vai minimālo algu vajadzētu paaugstināt?” un “Vai valsts izdevumus palīdzībai cilvēkiem samaksāt par veselības aprūpi vajadzētu palielināt vai samazināt?” Uz attiecīgajiem jautājumiem ar derīgām vērtībām atbildējuši 2602 respondenti. Atbilde uz pirmo jautājumu bija jānorāda skalā no 1 līdz 4, kur 1 – minimālo algu vajadzētu paaugstināt un 4 – minimālo algu vajadzētu likvidēt. Atbildes variants ar numuru 1 uz otro jautājumu bija – izdevumi jāpalielina un variants 2 – jāsamazina. Kā redzams korelācijas matricā (sk. 3.3. tabulu), P vērtība ir tuva nullei, kas norāda uz statistiski nozīmīgu saistību. Pīrsona korelācijas koeficients ir 0,440 un tas nozīmē, ka starp jautājumiem pastāv vidēji cieša korelācija. No tā var izriet, ka respondenti, kas uzskata, ka valsts izdevumi palīdzībai cilvēkiem samaksāt par veselības aprūpi būtu jāsamazina, biežāk arī uzskata, ka minimālo algu vajadzētu atcelt un otrādi.

3.3. tabula

Korelācijas matrica jautājumiem “Vai minimālo algu vajadzētu paaugstināt?” un “Vai valsts izdevumus palīdzībai cilvēkiem samaksāt par veselības aprūpi vajadzētu palielināt vai samazināt?”

		<i>Vai minimālo algu vajadzētu paaugstināt?</i>	<i>Vai valsts izdevumus palīdzībai cilvēkiem samaksāt par veselības aprūpi vajadzētu palielināt vai samazināt?</i>
<i>Vai minimālo algu vajadzētu paaugstināt?</i>	<i>Pearson Correlation</i>	1	,440**
	<i>Sig. (2- tailed)</i>		,000
	<i>N</i>	2602	2602
<i>Vai valsts izdevumus palīdzībai cilvēkiem samaksāt par veselības</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,440**	1
	<i>Sig. (2- tailed)</i>	,000	

⁵⁵ Marburg, T. (1905). *State Interference*. USA: American Political Science Association. Proceedings of the American Political Science Association, Vol.2, Second Annual Meeting, p. 187

⁵⁶ Turpat.

<i>aprūpi vajadzētu palielināt vai samazināt?</i>	<i>N</i>	2602	2602
---	----------	------	------

****.** *Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).*

Korelācijas analīzei, kas redzama 3.4. tabulā, tika izmantoti ASV veiktās aptaujas jautājumi “Vai federālie izdevumi palīdzībai nabadzīgajiem būtu jāpalielina vai jāsamazina?” un “Mums klātos labāk, ja mazāk uztrauktos par vienlīdzību”. Uz attiecīgajiem jautājumiem ar derīgām vērtībām atbildējuši 2165 respondenti. Atbildes variants ar numuru 1 uz pirmo jautājuma bija – izdevumi jāpalielina un 2 – jāsamazina. Atbilde uz otro jautājumu bija jānorāda skalā no 1 līdz 5, kur 1 – pilnībā piekrītu un 5 – nemaz nepiekrītu. Kā redzams korelācijas matricā (sk. 3.4. tabulu), *P* vērtība ir tuva nullei, kas norāda uz statistiski nozīmīgu saistību. Pīrsona korelācijas koeficients -0,334 norāda uz vidēji ciešu negatīvu korelāciju. Tas nozīmē, ka respondenti, kas uzskata, ka valsts izdevumi palīdzībai nabadzīgajiem būtu jāsamazina, biežāk arī piekrīt apgalvojumam, ka cilvēkiem klātos labāk, ja tie mazāk uztrauktos par vienlīdzību un otrādi.

3.4. tabula

Korelācijas matrica jautājumiem “Vai federālie izdevumi palīdzībai nabadzīgajiem būtu jāpalielina vai jāsamazina?” un “Mums klātos labāk, ja mazāk uztrauktos par vienlīdzību”

		<i>Vai federālie izdevumi palīdzībai nabadzīgajiem būtu jāpalielina vai jāsamazina?</i>	<i>Mums klātos labāk, ja mazāk uztrauktos par vienlīdzību</i>
<i>Vai federālie izdevumi palīdzībai nabadzīgajiem būtu jāpalielina vai jāsamazina?</i>	<i>Pearson Correlation</i>	1	-,334**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>		,000
	<i>N</i>	2165	2165
<i>Mums klātos labāk, ja mazāk uztrauktos par vienlīdzību</i>	<i>Pearson Correlation</i>	-,334**	1
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,000	
	<i>N</i>	2165	2165

****.** *Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).*

Korelācijas analīzei, kas redzama 3.5. tabulā, tika izmantoti Apvienotajā Karalistē veiktās aptaujas jautājumi “Vai senioru sociālās aprūpes izdevumi būtu jāsedz no nodokļu ieņēmumiem vai no viņu pašu līdzekļiem (pat ja nepieciešamības gadījumā būtu jāpārdod mājoklis)?” un attieksme pret galējiem apgalvojumiem “Valstij vajadzētu krasi samazināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz mazāk naudas” un “Valstij vajadzētu krasi palielināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz vairāk naudas”. Uz

attiecīgajiem aptaujas jautājumiem ar derīgām vērtībām atbildējuši 2090 respondenti. Atbilde uz pirmo jautājumu bija jānorāda skalā no 1 līdz 5, kur 1 – izdevumi jāsedz no nodokļu ieņēmumiem un 5 – no viņu pašu līdzekļiem. Atbilde uz otro jautājumu bija jānorāda skalā no 0 līdz 10, kur 0 apzīmēja apgalvojumu “Valstij vajadzētu krasi samazināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz mazāk naudas” un 10 – apgalvojumu “Valstij vajadzētu krasi palielināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz vairāk naudas”. Korelācijas matricā (sk. 3.5. tabulu) redzams, ka P vērtība ir tuva nullei, kas apzīmē statistiski nozīmīgu saistību. Pīrsona korelācijas koeficients -0,139 norāda uz saistību, kas nav tik cieša kā iepriekšējās matricās, tomēr tā pastāv. Tas nozīmē, ka respondenti, kas uzskata, ka senioriem sociālās aprūpes izdevumi būtu jāsedz no pašu līdzekļiem, biežāk arī uzskata, ka valstij nodokļus vajadzētu krasi samazināt un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz mazāk naudas un otrādi.

3.5. tabula

Korelācijas matrica starp jautājumu “Vai senioru sociālās aprūpes izdevumi būtu jāsedz no nodokļu ieņēmumiem vai no viņu pašu līdzekļiem (pat ja nepieciešamības gadījumā būtu jāpārdod mājoklis)?” un attieksmi pret galējiem apgalvojumiem ar numuru 0 - “Valstij vajadzētu krasi samazināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz mazāk naudas” un 10 - “Valstij vajadzētu krasi palielināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz vairāk naudas”

		<i>Attieksme pret galējiem apgalvojumiem 0 un 10 (sk. tekstā)</i>	<i>Vai senioru sociālās aprūpes izdevumi būtu jāsedz no nodokļu ieņēmumiem vai no viņu pašu līdzekļiem (pat ja nepieciešamības gadījumā būtu jāpārdod mājoklis)?</i>
<i>Attieksme pret galējiem apgalvojumiem 0 un 10 (sk. tekstā)</i>	<i>Pearson Correlation</i>	1	<i>-,139**</i>
	<i>Sig. (2-tailed)</i>		<i>,000</i>
	<i>N</i>	2090	2090
<i>Vai senioru sociālās aprūpes izdevumi būtu jāsedz no nodokļu ieņēmumiem vai no viņu pašu līdzekļiem (pat ja nepieciešamības gadījumā būtu jāpārdod mājoklis)?</i>	<i>Pearson Correlation</i>	<i>-,139**</i>	1
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>,000</i>	
	<i>N</i>	2090	2090

****.** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Šīs korelācijas matricas norāda uz saistību starp nabadzības, veselības sistēmas, sociālās aprūpes, vienlīdzības un nodokļu jautājumiem. Tas nozīmē, ka tie var tikt skatīti vienotas dimensijas ietvaros, ko autore definē par labklājības dimensiju.

3.3. Pilsonisko brīvību dimensija

Pilsoniskās brīvības būtībā attiecas uz indivīdu spēju atklāti paust savu viedokli un politiskos uzskatus, iesaistīties pilsoniskās un politiskās organizācijās, kā arī uz personīgo privātumu un autonomiju un uz likuma varu.⁵⁷ Līdzīgi arī *Freedom House* pētījumos pilsonisko brīvību kategorijā tiek iekļauta vārda un ticības brīvība, asociācijas un organizācijas brīvība, likuma vara, kā arī personīgā autonomija un individuālās tiesības.⁵⁸ Izvēle pētīt uzskatu polarizāciju pilsonisko brīvību dimensijas ietvaros pamatojama ar to, ka ar abām iepriekšējām dimensijām saistītie jautājumi ir vairāk vai mazāk politiska rakstura, tādēļ līdzsvaram (nepārprast – pilsonisko brīvību dimensija arī ir politiska rakstura) būtu vērtīgi apskatīt polarizāciju, tā teikt, personīgākas dabas jautājumos kā, piemēram, attieksmēs pret reliģisko brīvību u.tml.

Šo jautājumu saistības meklēšanai praksē tika izmantotas jau iepriekš minētās ASV un Apvienotajā Karalistē veiktās sabiedrības aptaujas. Korelācijas analīzes izveidošanai, kas redzama 3.6. tabulā, tika izmantoti aptaujas jautājumi no ASV veiktās aptaujas “Vai pēdējo 12 mēnešu laikā esat piedalījies protesta gājienā, mītiņā vai demonstrācijā?” un “Kādas ir Jūsu sajūtas pret musulmaņiem?” Uz attiecīgajiem jautājumiem ar derīgām vērtībām atbildējuši 3578 respondenti. Atbildes variants ar numuru 1 uz otro jautājumu bija – esmu piedalījies un variants 2 – neesmu. Atbilde uz otro jautājumu bija jānorāda uz sajūtu termometra skalā no 0 līdz 100, kur vērtības, kas tuvākas 0 apzīmē aukstas un negatīvas sajūtas, taču tās, kas tuvākas 100 – siltas un pozitīvas sajūtas pret musulmaņiem. Korelācijas matricā (sk. 3.6. tabulu) redzams, ka P vērtība ir tuva nullei, kas norāda uz statistiski nozīmīgu saistību starp jautājumiem. Pīrsona korelācijas koeficients -0,112 norāda uz salīdzinoši vāju, bet esošu negatīvu korelāciju. Tas nozīmē, ka respondenti, kas pēdējo 12 mēnešu laikā ir piedalījušies

⁵⁷ Hunter, L. Y. (2016). *Terrorism, Civil Liberties, and Political Rights: A Cross National Analysis*. Routledge. Studies in Conflict and Terrorism, Vol. 39, No. 2, p. 167

⁵⁸ Freedom House. Freedom in the World 2020 Methodology. Retrieved from: <https://freedomhouse.org/reports/freedom-world/freedom-world-research-methodology>

protesta gājienā, mītiņā vai demonstrācijā, piedzīvo siltākas un pozitīvākas izjūtas pret musulmaņiem.

3.6. tabula

Korelācijas matrica jautājumiem “Vai pēdējo 12 mēnešu laikā esat piedalījies protesta gājienā, mītiņā vai demonstrācijā?” un “Kādas ir Jūsu sajūtas pret musulmaņiem?”

		<i>Vai pēdējo 12 mēnešu laikā esat piedalījies protesta gājienā, mītiņā vai demonstrācijā?</i>	<i>Kādas ir Jūsu sajūtas pret musulmaņiem?</i>
<i>Vai pēdējo 12 mēnešu laikā esat piedalījies protesta gājienā, mītiņā vai demonstrācijā?</i>	<i>Pearson Correlation</i>	<i>1</i>	<i>-,112**</i>
	<i>Sig. (2-tailed)</i>		<i>,000</i>
	<i>N</i>	<i>3578</i>	<i>3578</i>
<i>Kādas ir Jūsu sajūtas pret musulmaņiem?</i>	<i>Pearson Correlation</i>	<i>-,112**</i>	<i>1</i>
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>,000</i>	
	<i>N</i>	<i>3578</i>	<i>3578</i>

***. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).*

Korelācijas analizē, kas redzama 3.7. tabulā, tika izmantoti ASV veiktās aptaujas jautājumi “Valstij vajadzīgs vairāk brīvo domātāju, kas izaicina tradicionālos uzskatus pat tad, ja tas sadusmo daudz cilvēkus” un “Kad protestētāji tiek fiziski ietekmēti (*roughed up*) par politisku pasākumu izjaukšanu, cik ļoti viņi to ir pelnījuši?” Uz attiecīgajiem jautājumiem ar derīgām vērtībām atbildējuši 3583 respondenti. Atbilde uz pirmo jautājumu bija jānorāda skalā no 1 līdz 5, kur 1 – pilnībā piekrītu un 5 – nemaz nepiekrītu. Atbilde uz otro jautājumu bija jānorāda skalā no 1 līdz 5, kur 1 – protestētāji fizisko ietekmēšanu nemaz nav pelnījuši un 5 – ļoti pelnījuši. Korelācijas matricā (sk. 3.7. tabulu) redzams, ka P vērtība ir tuva nullei, liecinot par statistiski nozīmīgu saistību. Pīrsona korelācijas koeficients 0,095 norāda uz vāju, tomēr pastāvošu korelāciju starp jautājumiem. Tas nozīmē, ka respondenti, kas neuzskata, ka valstij būtu vajadzīgs vairāk brīvo domātāju, biežāk arī uzskata, ka protestētāji ir pelnījuši fizisku ietekmēšanu. Šie jautājumi ir cieši saistīti ar vārda un pulcēšanās brīvību.

Korelācijas matrica jautājumiem “Valstij ir vajadzīgs vairāk brīvo domātāju, kas izaicina tradicionālos uzskatus pat tad, ja tas sadusmo daudz cilvēkus” un “Kad protestētāji tiek fiziski ietekmēti par politisku pasākumu izjaukšanu, cik ļoti viņi to ir pelnījuši?”

	<i>Valstij ir vajadzīgs vairāk brīvo domātāju, kas izaicina tradicionālos uzskatus pat tad, ja tas sadusmo daudz cilvēkus</i>	<i>Kad protestētāji tiek fiziski ietekmēti par politisku pasākumu izjaukšanu, cik ļoti viņi to ir pelnījuši?</i>
<i>Valstij ir vajadzīgs vairāk brīvo domātāju, kas izaicina tradicionālos uzskatus pat tad, ja tas sadusmo daudz cilvēkus</i>	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1 ,095** 3583
<i>Kad protestētāji tiek fiziski ietekmēti par politisku pasākumu izjaukšanu, cik ļoti viņi to ir pelnījuši?</i>	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,095** 1 3583

***. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).*

Korelācijas analizē, kas redzama 3.8. tabulā, tika izmantoti Apvienotajā Karalistē veiktās aptaujas jautājumi “Cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību” un “Kā Jūs jūtaties attiecībā pret centieniem melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas tiesības Lielbritānijā?” Uz attiecīgajiem jautājumiem ar derīgām vērtībām atbildējuši 2039 respondenti. Atbilde uz pirmo jautājumu bija jānorāda skalā no 1 līdz 5, kur 1 – pilnībā nepiekrītu un 5 – pilnībā piekrītu. Līdzīgi arī atbilde uz otro jautājumu respondentiem bija jānorāda skalā no 1 līdz 5, kur 1 – tas ir aizgājis daudz par tālu un 5 – tas nav aizgājis pietiekami tālu. Kā redzams korelācijas matricā (sk. 3.8. tabulu), P vērtība ir tuva nullei, kas liecina par statistiski nozīmīgu saistību. Pīrsona korelācijas koeficients 0,151 nozīmē, ka pastāv salīdzinoši vāja korelācija starp jautājumiem. Tas nozīmē, ka respondenti, kas atbalsta publisku mītiņu organizēšanu, lai protestētu pret valdību, biežāk arī uzskata, ka centieni panākt vienlīdzīgas tiesības aziātiem un melnādainajiem cilvēkiem Lielbritānijā nav aizgājuši pietiekami tālu.

Korelācijas matrica jautājumiem “Cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību” un “Kā Jūs jūtaties attiecībā pret centieniem melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas tiesības Lielbritānijā?”

		<i>Cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību</i>	<i>Kā Jūs jūtaties attiecībā pret centieniem melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas tiesības Lielbritānijā?</i>
<i>Cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību</i>	<i>Pearson Correlation</i>	1	,151**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>		,000
	<i>N</i>	2039	2039
<i>Kā Jūs jūtaties attiecībā pret centieniem melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas tiesības Lielbritānijā?</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,151**	1
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,000	
	<i>N</i>	2039	2039

***. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).*

Šīs korelācijas matricas norāda uz saistību starp vārda, viedokļa, pulcēšanās un ticības brīvības jautājumiem, kā arī individuālajām tiesībām. Tas nozīmē, ka tie var tikt skatīti vienas dimensijas ietvaros, ko darba autore definē par pilsonisko brīvību dimensiju.

4. POLITISKO UZSKATU POLARIZĀCIJA ASV UN APVIENOTAJĀ KARALISTĒ: GADĪJUMU ANALĪZE

Lai noskaidrotu politisko uzskatu polarizācijas tendences ASV un Apvienotajā Karalistē, tiks veikta kvantitatīvo datu analīze, izmantojot T-testa aprēķinu programmā SPSS. Levenes tests, kas tiek apskatīts pirms T-testa, parāda vai attiecīgajā jautājumā pastāv atšķirības dispersijās jeb vērtību izkliedē ap vidējo aritmētisko rādītāju. Ja Levenes testa P (Sig.) vērtība ir zemāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05, tad tiek pieņemts, ka dispersijas ir atšķirīgas un jāskata rādītāji “*equal variances not assumed*” sadaļā. Ja šī vērtība ir augstāka par 0,05, tad tiek pieņemts, ka dispersijas ir vienādas un attiecīgi jāpievērš uzmanība rādītājiem “*equal variances assumed*” sadaļā. Levenes tests norāda uz pareizajām attiecīgā T-testa aprēķina vērtībām, kas būtu jāinterpretē. T-testa analīze ļauj noskaidrot, vai starp divu neatkarīgu grupu atbildēm kādā konkrētā jautājumā pastāv nozīmīgas atšķirības. Par grupu mainīgajiem tiks izmantots tādas viena otru izslēdzošas grupas kā respondentu politiskās partijas preference un politiskā aktivitāte. Tiks apskatīta politisko uzskatu polarizācija nacionālisma, labklājības un pilsonisko brīvību dimensijās atsevišķi katras valsts kontekstā, kā arī darba noslēguma daļā tiks veikts abu salīdzinājums.

4.1. Politisko uzskatu polarizācija ASV nacionālisma dimensijas ietvaros

Politisko uzskatu polarizācijas pētīšanai ASV nacionālisma dimensijas ietvaros tiks izmantoti dati no 4 intervālu skalas jautājumiem, kas kopumā aptver šo dimensiju, no *American National Election Studies* 2016. gadā veiktās ASV sabiedrības aptaujas.⁵⁹ Tie ir – “Imigranti kaitē ASV kultūrai”, “Cik svarīga ir amerikāņu izcelsme, lai būtu īstens amerikānis?”, “Cik svarīgi ir sekot amerikāņu tradīcijām, lai būtu īstens amerikānis?” un “Cik svarīgi ir tas, ka visi ASV iedzīvotāji prot runāt angļiski?”

Zinot to, par kādu politisko partiju cilvēks balso vēlēšanās vai atbalsta, lielākoties top skaidri arī viņa uzskati dažādos jautājumos, tāpēc arī tas tika izvēlēts par grupu mainīgo polarizācijas analīzē, izmantojot T-testu. Respondentiem tika uzdots jautājums “Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk domājat par sevi kā par Republikāni vai Demokrātu?” Atbilžu

⁵⁹ (2019). 2016 Times Series Study. American National Election Studies. Retrieved from: <https://electionstudies.org/data-center/2016-time-series-study/>

varianti ietvēra arī iespēju identificēties kā neatkarīgam respondentam, taču šī pētījuma nolūkos un, ņemot vērā divpartiju sistēmu, kur šīs partijas ir vadošās, šāds variants tika izklāts. Atbildot uz šo jautājumu, respondents būtībā paūz atbalstu kādai no partijām. T-testa aprēķinā, kas redzams 4.1.1. tabulā tika salīdzinātas Republikāņu un Demokrātu atbalstītāju grupu attieksmes jautājumā “Imigranti kaitē ASV kultūrai”. Atbilde uz jautājumu bija jānorāda skalā no 1 līdz 5, kur 1 – pilnīgi piekrītu un 5 – pilnīgi nepiekrītu. Levenes testa P vērtība 0,611 norāda, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības dispersijās. T-testa vērtība 16,420 un p vērtība jeb varbūtība, kas ir tuva nullei un zemāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05 liecina par statistiski nozīmīgām atšķirībām starp Republikāņu un Demokrātu atbalstītāju grupām.

4.1.1. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Imigranti kaitē ASV kultūrai” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Imigranti kaitē ASV kultūrai	Equal variances assumed	,259	,611	16,420	2273	,000	,767	,047	,675	,858
	Equal variances not assumed			16,439	2206,271	,000	,767	,047	,675	,858

Rādītāji deskriptīvās statistikas tabulā (sk. 4.1.2. tabulu) parāda, ka Demokrātu partijas atbalstītāju grupas vidējais aritmētiskais ir 3,98, bet Republikāņu – 3,21. Tie nav ļoti atšķirīgi, taču var secināt, ka Demokrātu grupa biežāk nepiekrīt apgalvojumam, ka imigranti kaitē ASV kultūrai. Uz attiecīgo jautājumu ar derīgām vērtībām atbildējuši 1243 respondenti, kas identificējas kā Demokrāti un 1032 – kā Republikāņi.

4.1.2. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Imigranti kaitē ASV kultūrai” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

<i>Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk domājat par sevi kā par Republikāni vai Demokrātu?</i>		<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
<i>Imigranti kaitē ASV kultūrai</i>	<i>1. Demokrāts</i>	1243	3,98	1,115	,032
	<i>2. Republikānis</i>	1032	3,21	1,101	,034

T-testa aprēķinā, kas redzams 4.1.3. tabulā, tika salīdzinātas Republikāņu un Demokrātu atbalstītāju grupu atbildes uz jautājumu “Cik svarīga ir amerikāņu izcelsme, lai būtu īstens amerikānis?” Atbilde respondentiem bija jānorāda skalā no 1 līdz 4, kur 1 – ļoti svarīgi un 4 – nemaz nav svarīgi. Levenes testa vērtība 0,017 norāda uz statistiski nozīmīgām atšķirībām dispersijās. T testa vērtība 6,114 un nullei pietuvinātā P vērtība, kas ir mazāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05, liecina par statistiski nozīmīgām atšķirībām starp Republikāņu un Demokrātu grupām šajā jautājumā.

4.1.3. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Cik svarīga ir amerikāņu izcelsme, lai būtu īstens amerikānis?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

		<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>		<i>t-test for Equality of Means</i>						
		<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>	
									<i>Lower</i>	<i>Upper</i>
<i>Cik svarīga ir amerikāņu izcelsme, lai būtu īstens amerikānis?</i>	<i>Equal variances assumed</i>	5,736	,017	6,069	2275	,000	,260	,043	,176	,344
	<i>Equal variances not assumed</i>			6,114	2250,836	,000	,260	,043	,177	,344

Kā uzrāda šī aprēķina deskriptīvās statistikas tabula (sk. 4.1.4. tabulu), Demokrātu grupas vidējais aritmētiskais ir 2,82, bet Republikāņu – 2,56. Tas nozīmē, ka Republikāņi biežāk uzskata, ka amerikāņu izcelsme, lai cilvēku varētu uzskatīt par īstenu amerikāni, ir drīzāk svarīga, nekā nesvarīga. Uz attiecīgo jautājumu ar derīgām vērtībām atbildējuši 1243 Demokrātu grupas pārstāvji un 1034 Republikāņu grupas pārstāvji.

4.1.4. tabula

Deskriptīvās statistikas tabula T-testa aprēķinam jautājumam “Cik svarīga ir amerikāņu izcelsme, lai būtu īstens amerikānis?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	<i>Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk domājat par sevi kā par Republikāni vai Demokrātu?</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
<i>Cik svarīga ir amerikāņu izcelsme, lai būtu īstens amerikānis</i>	<i>1. Demokrāts</i>	1243	2,82	1,055	,030
	<i>2. Republikānis</i>	1034	2,56	,974	,030

T-testa aprēķinā, kas redzams 4.1.5. tabulā, tika salīdzinātas Republikāņu un Demokrātu atbalstītāju grupu atbildes uz jautājumu “Cik svarīgi ir sekot amerikāņu tradīcijām, lai būtu īstens amerikānis?” Atbilde uz jautājumu bija jānorāda skalā no 1 līdz 4, kur 1 – ļoti svarīgi un 4 – nemaz nav svarīgi. Levenes testa vērtība ir tuva nullei un tas norāda uz statistiski nozīmīgām atšķirībām dispersijās. T-testa vērtība 14,771 un nullei tuvā P vērtība norāda, ka pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupām šajā jautājumā.

4.1.5. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Cik svarīgi ir sekot amerikāņu tradīcijām, lai būtu īstens amerikānis?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>		<i>t-test for Equality of Means</i>							
	<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>		
								<i>Lower</i>	<i>Upper</i>	
<i>Cik svarīgi ir sekot amerikāņu tradīcijām, lai būtu īstens amerikānis?</i>	<i>Equal variances assumed</i>	59,005	,000	14,454	2273	,000	,526	,036	,454	,597
	<i>Equal variances not assumed</i>			14,771	2263,733	,000	,526	,036	,456	,595

Kā redzams deskriptīvās statistikas tabulā (sk. 4.1.6. tabulu), Demokrātu partijas atbalstītāju grupas vidējais aritmētiskais ir 2,20, bet Republikāņu – 1,67, kas ir salīdzinoši diezgan lielā mērā atšķirīgi. Tas nozīmē, ka Republikāņi biežāk uzskata, ka cilvēka uzskatīšanai par īstenu amerikāni, sekošana amerikāņu tradīcijām ir drīzāk svarīga, nekā nesvarīga. Uz attiecīgo

jautājumu ar derīgām vērtībām atbildējuši 1240 cilvēki, kas pašidentificējas kā Demokrāti, un 1035 – kā Republikāņi.

4.1.6. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Cik svarīgi ir sekot amerikāņu tradīcijām, lai būtu īstens amerikānis?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	<i>Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk domājat par sevi kā par Republikāni vai Demokrātu?</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
<i>Cik svarīgi ir sekot amerikāņu tradīcijām, lai būtu īstens amerikānis?</i>	<i>1. Demokrāts</i>	1240	2,20	,952	,027
	<i>2. Republikānis</i>	1035	1,67	,745	,023

T-testa aprēķinā, kas redzams 4.1.7. tabulā, tika salīdzinātas Republikāņu un Demokrātu atbalstītāju grupu atbildes uz jautājumu “Cik svarīgi ir tas, ka visi ASV iedzīvotāji prot runāt angļiski?” Atbilde bija jānorāda skalā no 1 līdz 4, kur 1 – ļoti svarīgi un 4 – nemaz nav svarīgi. Levenes testa P vērtība ir zemāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,01 un tas norāda uz statistiski nozīmīgām atšķirībām dispersijās šajā jautājumā. T testa vērtība 14,300 un nullei tuvā P vērtība norāda uz statistiski nozīmīgām atšķirībām starp Republikāņu un Demokrātu atbalstītāju grupām.

4.1.7. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Cik svarīgi ir sekot amerikāņu tradīcijām, lai būtu īstens amerikānis?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>	<i>t-test for Equality of Means</i>								
		<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>	
									<i>Lower</i>	<i>Upper</i>
<i>Cik svarīgi ir tas, ka visi ASV iedzīvotāji prot runāt angļiski?</i>	<i>Equal variances assumed</i>	380,000	,000	13,810	2678	,000	,392	,028	,336	,447
	<i>Equal variances not assumed</i>			14,300	2492,074	,000	,392	,027	,338	,445

Deskriptīvās statistikas tabulā (sk. 4.1.8. tabulu) redzams, ka Demokrātu grupas vidējais aritmētiskais ir 1,63 un Republikāņu – 1,24. Tas nozīmē, ka Republikāņi angļu valodas prasmes

ASV dzīvojošajiem ir drīzāk svarīgas, nekā nesvarīgas. Uz attiecīgo jautājumu ar derīgām vērtībām atbildējuši 1450 Demokrātu partijas atbalstītāji un 1230 Republikāņu partijas atbalstītāji.

4.1.8. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Cik svarīgi ir sekot amerikāņu tradīcijām, lai būtu īstens amerikānis?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	<i>Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk domājat par sevi kā par Republikāni vai Demokrātu?</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
<i>Cik svarīgi ir tas, ka visi ASV iedzīvotāji prot runāt angļiski?</i>	1. Demokrāts	1450	1,63	,858	,023
	2. Republikānis	1230	1,24	,546	,016

Par cilvēku šķietami daudz pasaka viņa politiskā aktivitāte, vai tieši otrādi – pasivitāte. Bieži vien cilvēki, kas ir politiski aktīvi, ir izglītoti par politiskajiem procesiem valstī un ir pietiekami informēti, lai izdarītu savu izvēli vēlēšanās vai veidotu savu viedokli par kādu aktuālu problēmu. Šī iemesla pēc turpmāk nacionālisma dimensija tiks apskatīta caur politiskās aktivitātes prizmu. Respondentiem pirms vēlēšanām ASV tika uzdots jautājums “Vai Jūs esat, vai šobrīd neesat reģistrējies, lai balsotu vēlēšanās?” Šis konkrētais jautājums tika uzdots klātienē intervijā respondentu dzīves vietās un uz to varēja atbildēt ar variantu 1 – “Jā, esmu reģistrējies šajā adresē”, 2 – “Jā, esmu reģistrējies, bet citā adresē” un 3 – “Nē, šobrīd neesmu reģistrējies balsot vēlēšanās” ASV cilvēki nevar piedalīties vēlēšanās, ja iepriekš tam neregistrējas, tāpēc reģistrētie respondenti tiks dēvēti par politiski aktīviem, kamēr neregistrētie – par neaktīviem. Autore pārkodēja datus divās grupās, kur 1. grupa ietver 1. un 2. atbilžu variantus un 2. grupa – 3. Vienīgais ar šo jautājumu saistītais ierobežojums ir tas, ka šis jautājums tika uzdots pirms prezidenta vēlēšanām, taču nav norādīti konkrēti datumi, kas varētu nozīmēt, ka cilvēki, kas atbildējuši ar 3. atbilžu variantu, pēc aptaujas veikšanas vēl varēja paspēt reģistrēties balsošanai. T-testa aprēķinā, kas redzams 4.1.9. tabulā, tika salīdzinātas balsošanai reģistrēto un neregistrēto respondentu attieksmes pret jautājumu “Imigranti kaitē ASV kultūrai”. Levenes testa P vērtība 0,090 norāda, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības dispersijās. T-testa vērtība 5,359 un P vērtība, kas ir tuva nullei, norāda uz statistiski nozīmīgām atšķirībām starp šīm grupām.

T-testa aprēķins jautājumam “Imigranti kaitē ASV kultūrai” un respondentu politiskajai aktivitātei

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Imigranti kaitē ASV kultūrai	2,875	,090	5,359	3612	,000	,301	,056	,191	,411
			5,556	690,134	,000	,301	,054	,194	,407

Kā redzams deskriptīvās statistikas rādītājos (sk. 4.1.10. tabulu), atšķirības nemaz nav tik lielas, jo balsošanai reģistrēto grupas vidējais aritmētiskais ir 3,67, kamēr neregistrēto – 3,37. Tas nozīmē, ka balsošanai vēlēšanās neregistrētie respondenti biežāk piekrīt apgalvojumam, ka imigranti kaitē ASV kultūrai. Tomēr var uzskatīt par maznozīmīgām atšķirībām polarizācijas kontekstā. Uz attiecīgo jautājumu ar derīgām vērtībām atbildējuši 3113 vēlēšanās reģistrētie respondenti un 501 neregistrētie. Balsošanai reģistrēto cilvēku grupa ir lielāka par otru.

4.1.10. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Imigranti kaitē ASV kultūrai” un respondentu politiskajai aktivitātei

	Vai Jūs esat, vai šobrīd neesat reģistrējies, lai balsotu vēlēšanās?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Imigranti kaitē ASV kultūrai	1. Jā, esmu reģistrējies	3113	3,67	1,173	,021
	2. Nē, šobrīd neesmu reģistrējies	501	3,37	1,116	,050

T-testa aprēķinā, kas redzams 4.1.11. tabulā, tika salīdzinātas politiski aktīvo un neaktīvo respondentu atbildes uz jautājumu “Cik svarīga ir amerikāņu izcelsme, lai būtu īstens amerikānis?” Levenes testa P vērtība 0,767 liecina par to, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības dispersijās. Ja T-testa vērtība ir 6,457 un P vērtība ir tuva nullei, tad var secināt, ka pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp šīm grupām.

T-testa aprēķins jautājumam “Cik svarīga ir amerikāņu izcelsme, lai būtu īstens amerikānis?” un respondentu politiskajai aktivitātei

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Cik svarīga ir amerikāņu izcelsme, lai būtu īstens amerikānis?	,088	,767	6,457	3614	,000	,315	,049	,220	,411
Equal variances assumed			6,537	677,199	,000	,315	,048	,221	,410
Equal variances not assumed									

Kā redzams deskriptīvās statistikas tabulā (sk. 4.1.12. tabulu), atšķirības arī ir salīdzinoši nelielas. Balsošanai reģistrēto respondentu grupas vidējais aritmētiskais ir 2,77, neregistrēto – 2,45. Tas nozīmē, ka balsošanai reģistrētie respondenti biežāk uzskata, ka amerikāņu izcelsme īstenam amerikānim ir drīzāk nesvarīga, nekā svarīga. Uz attiecīgo jautājumu ar derīgām vērtībām atbildējuši 3115 balsošanai reģistrētie un 501 neregistrēts respondents.

4.1.12. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Cik svarīga ir amerikāņu izcelsme, lai būtu īstens amerikānis?” un respondentu politiskajai aktivitātei

	Vai Jūs esat, vai šobrīd neesat reģistrējies, lai balsotu vēlēšanās?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Cik svarīga ir amerikāņu izcelsme, lai būtu īstens amerikānis?	1. Jā, esmu reģistrējies	3115	2,77	1,017	,018
	2. Nē, šobrīd neesmu reģistrējies	501	2,45	1,000	,045

T-testa aprēķinā, kas redzams 4.1.13. tabulā, tika salīdzinātas grupu atbildes jautājumā “Cik svarīgi ir sekot amerikāņu tradīcijām, lai būtu īstens amerikānis?” Levenes testa P vērtība 0,607 norāda uz statistiski nozīmīgu atšķirību dispersijās neesamību. T-testa vērtība 1,512 un P vērtība 0,131, kas ir lielāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05 norāda uz statistiski nozīmīgu atšķirību neesamību starp politisko aktīvo un neaktīvo respondentu grupām šajā jautājumā.

T-testa aprēķins jautājumam “Cik svarīgi ir sekot amerikāņu tradīcijām, lai būtu īstens amerikānis?”
un respondentu politiskajai aktivitātei

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Cik svarīgi ir sekot amerikāņu tradīcijām, lai būtu īstens amerikānis?	,265	,607	1,512	3612	,131	,066	,043	-,019	,151
Equal variances assumed			1,532	676,249	,126	,066	,043	-,018	,150
Equal variances not assumed									

To apliecina deskriptīvā statistika (sk. 4.1.14. tabulu), jo politiski aktīvās grupas vidējais aritmētiskais ir 2,00, politiski neaktīvās – 1,94, kas ir ļoti tuvas vērtības. Uz attiecīgo jautājumu atbildējuši 3114 balsošanai reģistrētie un 500 neregistrētie respondenti.

4.1.14. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Cik svarīgi ir sekot amerikāņu tradīcijām, lai būtu īstens amerikānis?” un respondentu politiskajai aktivitātei

	Vai Jūs esat, vai šobrīd neesat reģistrējies, lai balsotu vēlēšanās?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Cik svarīgi ir sekot amerikāņu tradīcijām, lai būtu īstens amerikānis	1. Jā, esmu reģistrējies	3114	2,00	,903	,016
	2. Nē, šobrīd neesmu reģistrējies	500	1,94	,886	,040

T-testa aprēķinā, kas redzams 4.1.15. tabulā, tika salīdzinātas politiski aktīvo un neaktīvo respondentu grupu atbildes uz jautājumu “Cik svarīgi ir tas, ka visi ASV iedzīvotāji prot runāt angļiski?” Levenes testa P vērtība 0,782 norāda uz to, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības dispersijās. Tāpat arī T-testa vērtība -0,474 un P vērtība 0,635 liecina par statistiski nozīmīgu atšķirību atbildēs starp grupām neesamību.

4.1.15. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Cik svarīgi ir tas, ka visi ASV iedzīvotāji prot runāt angļiski?” un respondentu politiskajai aktivitātei

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means							
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference		
								Lower	Upper	
Cik svarīgi ir tas, ka visi ASV iedzīvotāji prot runāt angļiski?	,077	,782	-,474	4253	,635	-,016	,034	-,082	,050	
			-,473	812,325	,636	-,016	,034	-,082	,050	

To labi atspoguļo deskriptīvās statistikas rādītāji, kas redzami 4.1.16. tabulā. Vidējais aritmētiskais respondentu grupā, kas ir reģistrējušies balsošanai vēlēšanās, ir 1,46 un grupā, kas nav reģistrējušies – 1,48. Uz attiecīgo jautājumu ar derīgām vērtībām atbildējuši 3652 balsošanai reģistrētie respondenti un 603 neregistrētie.

4.1.16. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķins jautājumam “Cik svarīgi ir tas, ka visi ASV iedzīvotāji prot runāt angļiski?” un respondentu politiskajai aktivitātei

	Vai Jūs esat, vai šobrīd neesat reģistrējies, lai balsotu vēlēšanās?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Cik svarīgi ir tas, ka visi ASV iedzīvotāji prot runāt angļiski?	1. Jā, esmu reģistrējies	3652	1,46	,765	,013
	2. Nē, šobrīd neesmu reģistrējies	603	1,48	,767	,031

4.2. Politisko uzskatu polarizācija Apvienotajā Karalistē nacionālisma dimensijas ietvaros

Politisko uzskatu polarizācijas pētīšanai Apvienotajā Karalistē nacionālisma dimensijas ietvaros tiks izmantoti dati no 4 intervālu skalas jautājumiem, kas kopumā aptver šo dimensiju, no *British Election Study* 2017. gadā veiktās Apvienotās Karalistes sabiedrības aptaujas.⁶⁰ Precīza salīdzinājuma nolūkos, tie ir teju identiski jautājumiem, kas tika apskatīti ASV nacionālisma dimensijas izpētē – “Imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai”, “Cik svarīga ir britu izcelsme, lai būtu īstens brits?”, “Cik svarīgi ir sekot britu tradīcijām, lai būtu īstens brits?” un “Cik svarīgas ir angļu valodas prasmes, lai būtu īstens brits?”

T-testa aprēķinā, kas redzams 4.2.1. tabulā, tika izmantota respondentu pašidentifikācija ar vienu no vadošajām politiskajām partijām Apvienotās Karalistes divpartiju sistēmā – Konservatīvo partiju vai Leiboristiem. Tika uzdots jautājums “Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk domājat par sevi kā par Leiboristu vai Konservatīvo?” Atbildes variantos ietilpa arī vairākas citas politiskās partijas kā, piemēram, Zaļā partija, Skotu Nacionālā partija u.c. Autore datus izfiltrēja, atstājot vien divas vadošās, kas jau vairākus desmitus gadus dominē uz Apvienotās Karalistes politiskās skatuves. Šajā aprēķinā tika izmantots jautājums “Imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai”, uz ko atbilde bija jānorāda skalā no 1 līdz 5, kur 1 – pilnīgi piekrītu un 5 – nemaz nepiekrītu. Kā redzams, Levenes testa P vērtība ir zemāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05 un tas norāda uz statistiski nozīmīgām atšķirībām dispersijās. T-testa vērtība 3,984 un nullei pietuvotā P vērtība liecina par statistiski nozīmīgām atšķirībām starp grupām attieksmēs pret šo apgalvojumu.

⁶⁰ Fieldhouse, E., Green, J., Evans, G., Schmitt, H., van der Eijk, C., Mellon, J., Prosser, C. (2018). *British Election Study, 2017: Face-to-Face Post-Election Survey*. UK: British Election Study. Retrieved from: <https://www.britishelectionstudy.com/data-object/2017-face-to-face/>

T-testa aprēķins jautājumam Imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai	Equal variances assumed	13,019	,000	3,970	679	,000	,403	,101	,204	,602
	Equal variances not assumed			3,984	678,599	,000	,403	,101	,204	,601

To parāda arī aprēķina deskriptīvā statistika (sk. 4.2.2. tabulu), kur redzams, ka vidējais aritmētiskais Leiberistu partijas atbalstītāju grupā ir 3,39, bet Konservatīvās partijas – 2,99. Tas nozīmē, ka respondenti, kas pašidentificējas kā Konservatīvie, biežāk piekrīt apgalvojumam, ka imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai. Uz attiecīgo jautājumu atbildējuši 353 Leiberistu un 328 Konservatīvās partijas atbalstītāji.

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam Imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk domājat par sevi kā par Leiberistu vai Konservatīvo?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai	1. Leiberists	353	3,39	1,384	,074
	2. Konservatīvais	328	2,99	1,255	,069

T-testa aprēķinā, kas redzams 4.2.3. tabulā, tika veikts salīdzinājums starp Leiberistu un Konservatīvās partijas atbalstītāju atbildēm jautājumā “Cik svarīga ir britu izcelsme, lai būtu īstens brits?” Levenes testa vērtība 0,760 vēsta, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības dispersijās. Savukārt, T-testa vērtība 4,935 un nullei tuvā P vērtība, kas ir zemāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05, liecina par statistiski nozīmīgām atšķirībām starp grupām.

T-testa aprēķins jautājumam “Cik svarīga ir britu izcelsme, lai būtu īstens brits?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Cik svarīga ir britu izcelsme, lai būtu īstens brits?	Equal variances assumed	,093	,760	4,935	675	,000	,397	,080	,239	,555
	Equal variances not assumed			4,941	673,429	,000	,397	,080	,239	,555

Kā redzams deskriptīvās statistikas rādītājos (sk. 4.2.4. tabulu), respondentu grupā, kas sevi uzskata par Leiboristiem, vidējais aritmētiskais ir 2,70, bet Konservatīvo grupā – 2,30. Tas nozīmē, ka Konservatīvās partijas atbalstītāji biežāk atzīmē atbildes, kas atbilst uzskatam, ka britu izcelsme ir svarīga, lai cilvēku varētu saukt par īstenu britu. Uz attiecīgo jautājumu ar derīgām atbildēm atbildējuši 352 Leiboristu atbalstītāju un 325 Konservatīvo.

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Cik svarīga ir britu izcelsme, lai būtu īstens brits?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk domājat par sevi kā par Leiboristu vai Konservatīvo?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
	Cik svarīga ir britu izcelsme, lai būtu īstens brits?			
1. Leiborists	352	2,70	1,062	,057
2. Konservatīvais	325	2,30	1,029	,057

Aprēķinā, kas redzams 4.2.5. tabulā, salīdzinātas Leiboristu un Konservatīvās partijas atbalstītāju atbildes uz jautājumu “Cik svarīgi ir sekot britu tradīcijām, lai būtu īstens brits?” Levenes testa nullei pietuvinātā P vērtība norāda uz statistiski nozīmīgām atšķirībām dispersijās. Ja T-testa vērtība ir 7,715 un P vērtība ir zemāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05, tad secināms, ka pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupām šajā jautājumā.

T-testa aprēķins jautājumam “Cik svarīgi ir sekot britu tradīcijām, lai būtu īstens brits?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Cik svarīgi ir sekot britu tradīcijām, lai būtu īstens brits?	Equal variances assumed	21,847	,000	7,609	681	,000	,434	,057	,322	,546
	Equal variances not assumed			7,715	642,925	,000	,434	,056	,323	,544

Šī aprēķina deskriptīvajā statistikā (sk. 4.2.6. tabulu) redzams, ka Leiboristu grupas vidējais aritmētiskais ir 1,87, bet Konservatīvo – 1,43. Atšķirība nav liela, tomēr šie rādītāji norāda, ka respondentiem, kas pašidentificējas ar Leiboristu partiju, sekošana britu tradīcijām, lai cilvēks būtu uzskatāms par īstenu britu, šķiet drīzāk nesvarīga, nekā svarīga, pretēji Konservatīvās partijas atbalstītājiem. Uz šo jautājumu atbildējuši 356 Leiboristu un 327 Konservatīvo grupas pārstāvji.

4.2.6. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Cik svarīgi ir sekot britu tradīcijām, lai būtu īstens brits?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk domājat par sevi kā par Leiboristu vai Konservatīvo?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
	2. Konservatīvais	327	1,43	,608	,034

T-testa aprēķinā, kas aplūkojams 4.2.7. tabulā, tika salīdzinātas grupu atbildes jautājumā “Cik svarīgas ir angļu valodas prasmes, lai būtu īstens brits?” Levenes testa P vērtība ir tuva nullei un norāda uz statistiski nozīmīgām atšķirībām dispersijās. T-testa vērtība 7,463 un P vērtība, kas zemāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05, liecina par statistiski nozīmīgām atšķirībām starp grupām šajā jautājumā.

T-testa aprēķins jautājumam “Cik svarīgas ir angļu valodas prasmes, lai būtu īstens brits?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means							
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference		
								Lower	Upper	
Cik svarīgas ir angļu valodas prasmes, lai būtu īstens brits?	Equal variances assumed	198,593	,000	7,309	681	,000	,278	,038	,204	,353
	Equal variances not assumed			7,463	580,007	,000	,278	,037	,205	,352

Rādītāji T-testa aprēķina deskriptīvās statistikas tabulā (sk. 4.2.8. tabulu) liecina, ka Leiboristu partijas atbalstītāju grupas vidējais aritmētiskais ir 1,41, bet Konservatīvo – 1,13. Arī tie nav ļoti atšķirīgi, tomēr tie vēsta, ka respondentiem, kas sevi uzskata par Konservatīvajiem, angļu valodas prasmes šķiet svarīgas, lai kāds cilvēks būtu uzskatāms par īstenu britu. Uz attiecīgo jautājumu ar derīgām vērtībām atbildējuši 356 Leiboristu partijas atbalstītāji un 327 Konservatīvo.

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķins jautājumam “Cik svarīgas ir angļu valodas prasmes, lai būtu īstens brits?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk domājat par sevi kā par Leiboristu vai Konservatīvo?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Cik svarīgas ir angļu valodas prasmes, lai būtu īstens brits?	1. Leiborists	356	1,41	,601	,032
	2. Konservatīvais	327	1,13	,351	,019

Turpinājumā politisko uzskatu polarizācija Apvienotajā Karalistē tiks aplūkota caur politiskās aktivitātes prizmu. Jau iepriekš apskatītie jautājumi tiks skatīti kopā ar jautājumu “Vai Jūs paguvāt nobalsot vispārējās vēlēšanās?”, uz kuru respondentiem bija jāatbild apstiprinoši vai noliedzoši. Tā kā konkrētā sabiedrības aptauja veikta 2017. gadā, arī šis jautājums ir par 2017. gada Apvienotās Karalistes vispārējām vēlēšanām, kas notika attiecīgā

gada 8. jūnijā. Šīs nodaļas ietvaros respondenti, kas paguva nobalsot šajās vēlēšanās, tiek uzskatīti par politiski aktīviem, savukārt tie, kas nepaguva – par politiski neaktīviem jeb pasīviem. T-testa aprēķinā, kas redzams 4.2.9. tabulā, tika salīdzinātas vēlēšanās balsojušo un nebalsojušo respondentu attieksmes pret apgalvojumu “Imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai”. Levenes testa P vērtība 0,712 liecina par to, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības dispersijās. T-testa vērtība 4,389 un P vērtība, kas ir ļoti tuva nullei, liecina par statistiski nozīmīgām atšķirībām starp atbildēm šajās respondentu grupās.

4.2.9. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai” un respondentu politiskajai aktivitātei

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai	Equal variances assumed	,136	,712	4,389	962	,000	,538	,123	,298	,779
	Equal variances not assumed			4,354	184,597	,000	,538	,124	,294	,782

To apliecina aprēķina deskriptīvā statistika (sk. 4.2.10. tabulu), kas norāda, ka politiski aktīvās respondentu grupas vidējais aritmētiskais ir 3,34, kamēr neaktīvās – 2,80, kas ir vērā ņemama atšķirība. Tas nozīmē, ka respondenti, kas paguva nobalsot Apvienotās Karalistes 2017. gada vispārējās vēlēšanās, biežāk nepiekrīt apgalvojumam, ka imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai. Uz attiecīgo jautājumu atbildējuši 826 politiski aktīvie un un ievērojami mazāk neaktīvo – 138.

4.2.10. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai” un respondentu politiskajai aktivitātei

	Vai Jūs paguvāt nobalsot vispārējās vēlēšanās?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Imigranti kaitē Lielbritānijas kultūrai	1. Jā, nobalsoju	826	3,34	1,331	,046
	2. Nē, nenobalsoju	138	2,80	1,346	,115

Nākamajā T-testa aprēķinā, kas redzams 4.2.11. tabulā, tika salīdzinātas abu grupu atbildes uz jautājumu “Cik svarīga ir britu izcelsme, lai būtu īstens brits?” Levenes testa P vērtība 0,889, kas ir augstāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05, norāda uz statistiski nozīmīgu atšķirību neesamību dispersijās. T-testa vērtība 1,950 un P vērtība 0,052, kas arī ir lielāka par statistiskās nozīmības līmeni liecina par to, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupām šajā jautājumā.

4.2.11. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Cik svarīga ir britu izcelsme, lai būtu īstens brits?” un respondentu politiskajai aktivitātei

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Cik svarīga ir britu izcelsme, lai būtu īstens brits?	Equal variances assumed	,020	,889	1,950	953	,052	,188	,096	-,001	,377
	Equal variances not assumed			1,965	187,479	,051	,188	,096	-,001	,376

Kā redzams arī deskriptīvajā statistikā (sk. 4.2.12. tabulu), vidējie aritmētiskie rādītāji ir ļoti tuvi. Politiski aktīvo respondentu grupai tas ir 2,59 un neaktīvo – 2,41. Tas nozīmē, ka nepastāv nozīmīgas atšķirības starp to kā uz jautājumu “Cik svarīga ir britu izcelsme, lai būtu īstens brits” atbild politiski aktīvie un neaktīvie cilvēki. Uz konkrēto jautājumu atbildējuši 817 vēlēšanās nobalsojušie un 138 nenobalsojušie respondenti.

4.2.12. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Cik svarīga ir britu izcelsme, lai būtu īstens brits?” un respondentu politiskajai aktivitātei

	Vai Jūs paguvāt nobalsot vispārējās vēlēšanās?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
	2. Nē, nenobalsoju	138	2,41	1,037	,088

T-testa aprēķinā, kas redzams 4.2.13. tabulā, tika salīdzinātas politiski aktīvo un neaktīvo respondentu atbildes uz jautājumu “Cik svarīgi ir sekot britu tradīcijām, lai būtu īstens brits?” Levenes testa P vērtība 0,053 liecina, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības dispersijās. T-testa vērtība 0,582 un P vērtība 0,561 norāda uz to, ka arī starp grupu atbildēm uz jautājumu nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības.

4.2.13. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Cik svarīgi ir sekot britu tradīcijām, lai būtu īstens brits?” un respondentu politiskajai aktivitātei

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means							
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference		
								Lower	Upper	
Cik svarīgi ir sekot britu tradīcijām, lai būtu īstens brits?	3,754	,053	,582	964	,561	,043	,075	-,103	,190	
			,536	175,160	,593	,043	,081	-,117	,204	

To apstiprina arī aprēķina deskriptīvā statistika (sk. 4.2.14. tabulu), jo vēlēšanās nobalsojušo respondentu grupas vidējais aritmētiskais ir 1,72 un nenobalsojušo – 1,68. Uz attiecīgo jautājumu ar derīgām vērtībām atbildējuši 828 politiski aktīvi un 138 neaktīvi cilvēki.

4.2.14. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Cik svarīgi ir sekot britu tradīcijām, lai būtu īstens brits?” un respondentu politiskajai aktivitātei

	Vai Jūs paguvāt nobalsot vispārējās vēlēšanās?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Cik svarīgi ir sekot britu tradīcijām, lai būtu īstens brits?	1. Jā, nobalsoju	828	1,72	,798	,028
	2. Nē, nenobalsoju	138	1,68	,896	,076

T-testa aprēķinā, kas redzams 4.2.15. tabulā, tika salīdzinātas abu grupu atbildes uz jautājumu “Cik svarīgas ir angļu valodas prasmes, lai būtu īstens brits?” Levenes testa P vērtība norāda uz to, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības dispersijās. T-testa vērtība -0,660 un P vērtība

0,509, kas ir lielāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05 liecina par to, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp politiski aktīvo un neaktīvo respondentu atbildēm uz šo jautājumu.

4.2.15. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Cik svarīgas ir angļu valodas prasmes, lai būtu īstens brits?” un respondentu politiskajai aktivitātei

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means							
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference		
								Lower	Upper	
Cik svarīgas ir angļu valodas prasmes, lai būtu īstens brits?	2,156	,142	-,660	965	,509	-,034	,051	-,134	,067	
			-,597	174,587	,552	-,034	,057	-,146	,078	

Kā redzams arī aprēķina deskriptīvajā statistikā (sk. 4.2.16. tabulu), politiski aktīvo respondentu grupas vidējais aritmētiskais ir 1,30 un neaktīvo – 1,33, kas ir teju vienādi. Tas nozīmē, ka nepastāv nozīmīgas atšķirības tajā, kā uz šo jautājumu atbildējuši abu grupu pārstāvji. Uz to ar derīgām vērtībām atbildējuši 828 respondenti, kas nobalsojuši vēlēšanās un 139, kas to nepaguva izdarīt.

4.2.16. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Cik svarīgas ir angļu valodas prasmes, lai būtu īstens brits?” un respondentu politiskajai aktivitātei

	Vai Jūs paguvāt nobalsot vispārējās vēlēšanās?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Cik svarīgas ir angļu valodas prasmes, lai būtu īstens brits?	1. Jā, nobalsoju	828	1,30	,546	,019
	2. Nē, nenobalsoju	139	1,33	,630	,053

4.3. Politisko uzskatu polarizācija ASV labklājības dimensijas ietvaros

Polarizācijas pētīšanai labklājības dimensijas ietvaros ASV tiks izmantoti jautājumi no ASV 2016. gadā veiktās sabiedrības aptaujas, kas tika izmantoti arī korelācijas matricu

veidošanā pētāmo kritēriju izvirzīšanas procesā.⁶¹ Tie ir – “Vai minimālo algu vajadzētu paaugstināt?” un attieksme pret apgalvojumu “Mums klātos labāk, ja mazāk uztrauktos par vienlīdzību”. Kā grupu mainīgie arī labklājības dimensijā tiek saglabāta gan respondentu pašidentifikācija ar politisko partiju, gan politiskā aktivitāte.

T-testa aprēķinā, kas redzams 4.3.1. tabulā, tika salīdzinātas ASV Demokrātu un Republikāņu partiju atbalstītāju atbildes uz jautājumu “Vai minimālo algu vajadzētu paaugstināt?” Atbilde uz jautājumu bija jānorāda skalā no 1 līdz 4, kur 1 – minimālo algu vajadzētu paaugstināt un 4 – to vajadzētu likvidēt. Kā redzams, Levenes testa P vērtība ir ļoti tuva nullei un tas norāda, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības dispersijās. Toties T-testa vērtība -19,692 un P vērtība, kas ir tuva nullei un zemāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05, liecina par statistiski nozīmīgām atšķirībām starp grupām šajā jautājumā.

4.3.1. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Vai minimālo algu vajadzētu paaugstināt?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Vai minimālo algu vajadzētu paaugstināt?	Equal variances assumed	205,081	,000	20,489	2276	,000	-,572	,028	-,626	-,517
	Equal variances not assumed			19,692	1689,703	,000	-,572	,029	-,628	-,515

Kā liecina aprēķina deskriptīvā statistika (sk. 4.3.2. tabulu), vidējais aritmētiskais Demokrātu partijas atbalstītāju grupā ir 1,20, kamēr Republikāņu – 1,77. Tā nav pārāk liela atšķirība, tomēr tas norāda uz to, ka Republikāņu partijas atbalstītāji biežāk uzskata, ka minimālo algu kā tādu vajadzētu likvidēt. Uz attiecīgo jautājumu ar derīgām vērtībām atbildējuši 1248 Demokrātu un 1030 Republikāņu partijas atbalstītāju.

⁶¹ (2019). 2016 Times Series Study. American National Election Studies. Retrieved from: <https://electionstudies.org/data-center/2016-time-series-study/>

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Vai minimālo algu vajadzētu paaugstināt?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

<i>Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk par sevi domājat kā par Demokrātu vai Republikāni?</i>		<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
<i>Vai minimālo algu vajadzētu paaugstināt</i>	<i>1. Demokrāts</i>	1248	1,20	,517	,015
	<i>2. Republikānis</i>	1030	1,77	,804	,025

T-testa aprēķinā, kas redzams 4.3.3. tabulā, tika salīdzinātas abu grupu attieksme pret apgalvojumu “Mums klātos labāk, ja mazāk uztrauktos par vienlīdzību”. Levenes testa P vērtība ir tuva nullei un tas liecina par statistiski nozīmīgu atšķirību neesamību dispersijās. T-testa vērtība 23,100 un P vērtība, kas arī ir pietuvojusies nulles atzīmei, norāda uz statistiski nozīmīgām atšķirībām šajā jautājumā starp Republikāņu un Demokrātu atbalstītāju grupām.

T-testa aprēķins jautājumam “Mums klātos labāk, ja mazāk uztrauktos par vienlīdzību” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

		<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>		<i>t-test for Equality of Means</i>						
		<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>	
									<i>Lower</i>	<i>Upper</i>
<i>Mums klātos labāk, ja mazāk uztrauktos par vienlīdzību</i>	<i>Equal variances assumed</i>	75,263	,000	22,753	2277	,000	1,205	,053	1,101	1,309
	<i>Equal variances not assumed</i>			23,100	2276,550	,000	1,205	,052	1,103	1,308

To apstiprina deskriptīvās statistikas rādītāji (sk. 4.3.4. tabulu). Vidējais aritmētiskais respondentu grupai, kas pašidentificējas ar Demokrātu partiju ir 3,64 un ar Republikāņu partiju – 2,44. Tas nozīmē, ka respondenti, kas nepiekrīt apgalvojumam, ka sabiedrībai klātos labāk, ja tā mazāk uztrauktos par vienlīdzību, visbiežāk pašidentificējas ar Demokrātu partiju. Uz attiecīgu jautājumu atbildējuši 1036 Republikāņu partijas atbalstītāji un 1243 Demokrātu.

4.3.4. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Mums klātos labāk, ja mazāk uztrauktos par vienlīdzību” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	<i>Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk par sevi domājat kā par Demokrātu vai Republikāni?</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
		<i>Mums klātos labāk, ja mazāk uztrauktos par vienlīdzību</i>	1. <i>Demokrāts</i>	1243	3,64
	2. <i>Republikānis</i>	1036	2,44	1,141	,035

Tālāk šie jautājumi tiks apskatīti, par grupu mainīgo izmantojot respondentu politisko aktivitāti. T-testa aprēķinā, kas redzams 4.3.5. tabulā, tika salīdzinātas politiski aktīvo un neaktīvo respondentu atbildes uz jautājumu “Vai minimālo algu vajadzētu paaugstināt?” Levenes testa P vērtība 0,151 ir lielāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05 un norāda uz to, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības dispersijās. T-testa vērtība -0,146 un P vērtība 0,884 norāda uz to, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupu atbildēm uz jautājumu.

4.3.5. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Vai minimālo algu vajadzētu paaugstināt?” un respondenta politiskajai aktivitātei

	<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>	<i>t-test for Equality of Means</i>								
		<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>	
									<i>Lower</i>	<i>Upper</i>
<i>Vai minimālo algu vajadzētu paaugstināt?</i>	<i>Equal variances assumed</i>	2,065	,151	-,146	3612	,884	-,005	,036	-,075	,065
	<i>Equal variances not assumed</i>			-,139	647,201	,890	-,005	,037	-,078	,068

To parāda arī deskriptīvās statistikas rādītāji (sk. 4.3.6. tabulu), kas norāda uz to, ka politiski aktīvo respondentu grupas vidējais aritmētiskais ir 1,46, neaktīvo – 1,47. Tie ir ļoti līdzīgi. Uz attiecīgo jautājumu ar derīgām vērtībām atbildējuši 3114 politiski aktīvi un 500 mazāk aktīvi cilvēki. Redzams, ka politiski neaktīvo respondentu skaits ir ievērojami mazāks.

4.3.6. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Vai minimālo algu vajadzētu paaugstināt?” un respondenta politiskajai aktivitātei

<i>Vai Jūs esat vai šobrīd neesat reģistrējies, lai balsotu vēlēšanās?</i>		<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
<i>Vai minimālo algu vajadzētu paaugstināt?</i>	<i>1. Jā, esmu reģistrējies</i>	3114	1,46	,731	,013
	<i>2. Nē, šobrīd neesmu reģistrējies</i>	500	1,47	,781	,035

T-testa aprēķinā, kas aplūkojams 4.3.7. tabulā, tika salīdzinātas politiski aktīvo un neaktīvo respondentu attieksmes pret jautājumu “Mums klātos labāk, ja mazāk uztrauktos par vienlīdzību”. Levenes testa P vērtība 0,001 norāda uz to, ka pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības dispersijās. T-testa vērtība ir 2,672 un P vērtība 0,008 ir zemāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05 un tas liecina par statistiski nozīmīgām atšķirībām starp grupu atbildēm uz attiecīgo jautājumu.

4.3.7. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Mums klātos labāk, ja mazāk uztrauktos par vienlīdzību” un respondenta politiskajai aktivitātei

		<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>		<i>t-test for Equality of Means</i>						
		<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>	
									<i>Lower</i>	<i>Upper</i>
<i>Mums klātos labāk, ja mazāk uztrauktos par vienlīdzību</i>	<i>Equal variances assumed</i>	11,983	,001	2,672	3620	,008	,177	,066	,047	,307
	<i>Equal variances not assumed</i>			2,786	692,656	,005	,177	,063	,052	,301

Tomēr, kā redzams aprēķina deskriptīvajā statistikā (sk. 4.3.8. tabulu), rādītāji nav pārāk atšķirīgi. Politiski aktīvo respondentu grupas vidējais aritmētiskais ir 3,09 un neaktīvo - 2,91, kas ir ļoti tuvi. Tomēr, pat ja rādītāji neliecina par ekstrēmas polarizācijas tendenci, politiski aktīvie respondenti biežāk nepiekrīt apgalvojumam, ka sabiedrībai par vienlīdzību būtu

jāuztraucas mazāk. Uz attiecīgo jautājumu ar derīgām vērtībām atbildējuši 3121 vēlēšanām reģistrēto un 501 neregistrēts respondents.

4.3.8. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Mums klātos labāk, ja mazāk uztrauktos par vienlīdzību” un respondenta politiskajai aktivitātei

	<i>Vai Jūs esat vai šobrīd neesat reģistrējies, lai balsotu vēlēšanās?</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
<i>Mums klātos labāk, ja mazāk uztrauktos par vienlīdzību</i>	<i>1. Jā, esmu reģistrējies</i>	3121	3,09	1,385	,025
	<i>2. Nē, šobrīd neesmu reģistrējies</i>	501	2,91	1,308	,058

4.4. Politisko uzskatu polarizācija Apvienotajā Karalistē labklājības dimensijas ietvaros

Polarizācijas pētīšanai labklājības dimensijas ietvaros Apvienotajā Karalistē tiks izmantoti jautājumi no 2017. gadā veiktās sabiedrības aptaujas, kas tika izmantoti arī korelācijas matricu veidošanā.⁶² Tie ir – “Vai senioru sociālās aprūpes izdevumi būtu jāsedz no nodokļu ieņēmumiem vai no viņu pašu līdzekļiem (pat ja nepieciešamības gadījumā būtu jāpārdod mājoklis)?” un attieksme pret galējiem apgalvojumiem “Valstij vajadzētu krasi samazināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz mazāk naudas” un “Valstij vajadzētu krasi palielināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz vairāk naudas”.

T-testa aprēķinā, kas redzams 4.4.1. tabulā, tika salīdzinātas atbildes uz jautājumu “Vai senioru sociālās aprūpes izdevumi būtu jāsedz no nodokļu ieņēmumiem vai no viņu pašu līdzekļiem (pat ja nepieciešamības gadījumā būtu jāpārdod mājoklis)?” starp respondentu grupām, kas pašidentificējas ar Apvienotās Karalistes Leiboristu partiju un Konservatīvo partiju. Atbilde uz jautājumu bija jānorāda skalā no 1 līdz 5, kur 1 – izdevumi jāsedz no nodokļu ieņēmumiem un 5 – no viņu pašu līdzekļiem. Levenes testa P vērtība ir tuva nullei un norāda uz statistiski nozīmīgām atšķirībām dispersijās. Ja T-testa vērtība ir -5,952 un P vērtība ir tuva nullei un, tāpat, mazāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05, var secināt, ka pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupu atbildēm uz šo jautājumu.

⁶² Fieldhouse, E., Green, J., Evans, G., Schmitt, H., van der Eijk, C., Mellon, J., Prosser, C. (2018). *British Election Study, 2017: Face-to-Face Post-Election Survey*. UK: British Election Study. Retrieved from: <https://www.britishelectionstudy.com/data-object/2017-face-to-face/>

T-testa aprēķins jautājumam “Vai senioru sociālās aprūpes izdevumi būtu jāsedz no nodokļu ieņēmumiem vai no viņu pašu līdzekļiem (pat ja nepieciešamības gadījumā būtu jāpārdod mājoklis)?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means							
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference		
								Lower	Upper	
Vai senioru sociālās aprūpes izdevumi būtu jāsedz no nodokļu ieņēmumiem vai no viņu pašu līdzekļiem?	22,302	,000	6,044	1417	,000	-,340	,056	-,451	-,230	
			5,952	1248,464	,000	-,340	,057	-,453	-,228	

Kā redzams deskriptīvās statistikas rādītājos (sk. 4.4.2. tabulu), Leiboristu partijas atbalstītāju grupas vidējais aritmētiskais ir 1,89, kamēr Konservatīvo – 2,23. Tas nozīmē, ka respondenti, kas pašidentificējas ar Konservatīvo partiju, biežāk norādījuši atbildi, ka senioriem izdevumi par sociālo aprūpi būtu jāsedz no pašu līdzekļiem pat tad, ja vajadzētu pārdot savu mājokli. Uz attiecīgo jautājumu atbildējuši 795 Leiboristu un 624 Konservatīvās partijas atbalstītāju.

4.4.2. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Vai senioru sociālās aprūpes izdevumi būtu jāsedz no nodokļu ieņēmumiem vai no viņu pašu līdzekļiem (pat ja nepieciešamības gadījumā būtu jāpārdod mājoklis)?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk domājat par sevi kā par Leiboristu vai Konservatīvo?	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
	2. Konservatīvais	624	2,23	1,127	,045

T-testa aprēķinā, kas apskatāms 4.4.3. tabulā, tika salīdzināta Leiboristu un Konservatīvo attieksme pret galējiem apgalvojumiem “Valstij vajadzētu krasi samazināt nodokļus un

veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz mazāk naudas” un “Valstij vajadzētu krasi palielināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz vairāk naudas”. Atbilde bija jānorāda skalā no 0 līdz 10, kur 0 - “Valstij vajadzētu krasi samazināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz mazāk naudas” un 10 - “Valstij vajadzētu krasi palielināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz vairāk naudas”. Levenes testa P vērtība ir tuva nullei un norāda uz statistiski nozīmīgām atšķirībām dispersijās. T-testa vērtība 4,173 un P vērtība, kas arī ir tuva nullei un zemāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05, liecina par statistiski nozīmīgām atšķirībām starp grupu atbildēm jautājumā.

4.4.3. tabula

T-testa aprēķins attieksmei pret galējiem apgalvojumiem ar numuru 0 - “Valstij vajadzētu krasi samazināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz mazāk naudas” un 10 - “Valstij vajadzētu krasi palielināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz vairāk naudas” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means							
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference		
								Lower	Upper	
Attieksme pret galējiem apgalvojumiem 0 un 10 (sk. tekstā)	13,715	,000	4,089	1448	,000	,461	,113	,240	,683	
			4,173	1435,250	,000	,461	,111	,244	,678	

Kā norāda deskriptīvā statistika (sk. 4.4.4. tabulu), Leiboristu atbalstītāju grupas vidējais aritmētiskais ir 6,95, Konservatīvo – 6,49. Tas nozīmē, ka respondenti, kas identificējas kā Leiboristi, biežāk norādījuši vērtības, kas tuvākas apgalvojumam, ka valstij nodokļi ir jāpalielina un jātērē vairāk naudas veselības un sociālajai aprūpei. Uz jautājumu atbildējuši 817 Leiboristi un 633 Konservatīvie.

4.4.4. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam attieksmei pret galējiem apgalvojumiem ar numuru 0 - “Valstij vajadzētu krasi samazināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz mazāk naudas” un 10 - “Valstij vajadzētu krasi palielināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz vairāk naudas” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	<i>Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk domājat par sevi kā par Leiboristu vai Konservatīvo?</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
<i>Attieksme pret galējiem apgalvojumiem 0 un 10 (sk. tekstā)</i>	<i>1. Leiborists</i>	817	6,95	2,271	,079
	<i>2. Konservatīvais</i>	633	6,49	1,933	,077

Tālāk šie jautājumi tiks apskatīti, par grupu mainīgo izmantojot respondentu politisko aktivitāti. T-testa aprēķinā, kas redzams 4.4.5. tabulā, tika salīdzinātas politiski aktīvo un neaktīvo respondentu atbildes uz jautājumu “Vai senioru sociālās aprūpes izdevumi būtu jāsedz no nodokļu ieņēmumiem vai no viņu pašu līdzekļiem (pat ja nepieciešamības gadījumā būtu jāpārdod mājoklis)?” Levenes testa vērtība 0,744 ir krietni lielāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05 un norāda uz statistiski nozīmīgu atšķirību neesamību dispersijās. T-testa vērtība 2,407 un P vērtība 0,016 liecina par statistiski nozīmīgām atšķirībām starp grupām šajā jautājumā.

4.4.5. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Vai senioru sociālās aprūpes izdevumi būtu jāsedz no nodokļu ieņēmumiem vai no viņu pašu līdzekļiem (pat ja nepieciešamības gadījumā būtu jāpārdod mājoklis)?” un respondentu politiskajai aktivitātei

	<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>		<i>t-test for Equality of Means</i>							
	<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>		
								<i>Lower</i>	<i>Upper</i>	
<i>Vai senioru sociālās aprūpes izdevumi būtu jāsedz no nodokļu ieņēmumiem vai no viņu</i>	<i>Equal variances assumed</i>	,106	,744	2,407	2109	,016	,137	,057	,025	,249
	<i>Equal variances not assumed</i>			2,437	671,427	,015	,137	,056	,027	,248

pašu
līdzekļiem?

Aprēķina deskriptīvajā statistikā (sk. 4.4.6. tabulu) redzams, ka politiski aktīvo respondentu grupas vidējais aritmētiskais ir 2,04, neaktīvās – 1,90. Tas nozīmē, ka politiski aktīvākā grupa biežāk uzskata, ka senioriem sociālās aprūpes izdevumi būtu jāsedz no pašu līdzekļiem. Uz jautājumu ar derīgām vērtībām atbildējuši 1683 politiski aktīvie un 428 mazāk aktīvie respondenti.

4.4.6. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Vai senioru sociālās aprūpes izdevumi būtu jāsedz no nodokļu ieņēmumiem vai no viņu pašu līdzekļiem (pat ja nepieciešamības gadījumā būtu jāpārdod mājoklis)?” un respondentu politiskajai aktivitātei

	<i>Vai Jūs paguvāt nobalsot vispārējās vēlēšanās?</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
<i>Vai senioru sociālās aprūpes izdevumi būtu jāsedz no nodokļu ieņēmumiem vai no viņu pašu līdzekļiem?</i>	<i>1. Jā, nobalsoju</i>	1683	2,04	1,059	,026
	<i>2. Nē, nenobalsoju</i>	428	1,90	1,037	,050

T-testa aprēķinā, kas redzams 4.4.7. tabulā, tika salīdzināta politiski aktīvo un pasīvo respondentu attieksme pret galējiem apgalvojumiem “Valstij vajadzētu krasi samazināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz mazāk naudas” un “Valstij vajadzētu krasi palielināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz vairāk naudas”. Levenes testa P vērtība 0,002 norāda uz to, ka pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības dispersijās. T-testa vērtība 7,678 un P vērtība, kas ir tuva nullei, liecina par statistiski nozīmīgām atšķirībām starp grupām atbildēs uz šo jautājumu.

4.4.7. tabula

T-testa aprēķins attieksmei pret galējiem apgalvojumiem ar numuru 0 - “Valstij vajadzētu krasi samazināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz mazāk naudas” un 10 - “Valstij vajadzētu krasi palielināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz vairāk naudas” un respondent politiskajai aktivitātei

	<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>		<i>t-test for Equality of Means</i>						
	<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>	
								<i>Lower</i>	<i>Upper</i>

<i>Attieksme pret galējiem apgalvojumiem 0 un 10 (sk. tekstā)</i>	<i>Equal variances assumed</i>	9,191	,002	7,678	2151	,000	,864	,113	,644	1,085
	<i>Equal variances not assumed</i>			7,169	634,943	,000	,864	,121	,628	1,101

Deskriptīvās statistikas (sk. 4.4.8. tabulu) rādītāji liecina, ka politiski aktīvo respondentu grupas vidējais aritmētiskais ir 6,86 un mazāk aktīvās – 6,00. Tas nozīmē, ka cilvēki, kas paguvuši nobalsot Apvienotās Karalistes 2017. gada vispārējās vēlēšanās, jeb politiski aktīvie respondenti, biežāk norāda vērtības, kas tuvākas apgalvojumam, ka valstij jāpalielina nodokļi, kā arī veselības un sociālajai aprūpei jātērē vairāk naudas. Uz attiecīgo jautājumu atbildējuši 1710 politiski aktīvie un 443 neaktīvie respondenti.

4.4.8. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam attieksmei pret galējiem apgalvojumiem ar numuru 0 - “Valstij vajadzētu krasi samazināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz mazāk naudas” un 10 - “Valstij vajadzētu krasi palielināt nodokļus un veselības un sociālajai aprūpei tērēt daudz vairāk naudas” un respondent politikajai aktivitātei

	<i>Vai Jūs paguvāt nobalsot vispārējās vēlēšanās?</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
<i>Attieksme pret galējiem apgalvojumiem 0 un 10 (sk. tekstā)</i>	<i>1. Jā, nobalsoju</i>	1710	6,86	2,057	,050
	<i>2. Nē, nenobalsoju</i>	443	6,00	2,312	,110

4.5. Politisko uzskatu polarizācija ASV pilsonisko brīvību dimensijas ietvaros

Polarizācijas pētīšanai pilsonisko brīvību dimensijas ietvaros ASV tiks izmantoti jautājumi no ASV 2016. gadā veiktās sabiedrības aptaujas, kas tika izmantoti arī korelācijas matricu veidošanā pētāmo kritēriju izvirzīšanas procesā.⁶³ Tie ir – “Valstij vajadzīgs vairāk brīvo domātāju, kas izaicina tradicionālos uzskatus pat tad, ja tas sadusmo daudz cilvēkus” un “Kad protestētāji tiek fiziski ietekmēti par politisku pasākumu izjaukšanu, cik ļoti viņi to ir pelnījuši?” Atbilde uz pirmo jautājumu bija jānorāda skalā no 1 līdz 5, kur 1 – pilnībā piekrītu un 5 – nemaz nepiekrītu. Atbilde uz otro jautājumu bija jānorāda skalā no 1 līdz 5, kur 1 – protestētāji fizisko ietekmēšanu nemaz nav pelnījuši un 5 – ļoti pelnījuši.

⁶³ (2019). 2016 Times Series Study. American National Election Studies. Retrieved from: <https://electionstudies.org/data-center/2016-time-series-study/>

Vispirms šie jautājumi tiks apskatīti, par grupu mainīgo izmantojot respondentu pašidentifikāciju ar kādu no dominējošām politiskajām partijām. T-testa aprēķinā, kas redzams 4.5.1. tabulā, tika salīdzinātas Demokrātu un Republikāņu partijas atbalstītāju attieksme pret apgalvojumu “Valstij vajadzīgs vairāk brīvo domātāju, kas izaicina tradicionālos uzskatus pat tad, ja tas sadusmo daudz cilvēkus”. Levenes testa P vērtība 0,147 norāda uz to, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības dispersijās. T-testa vērtība -1,742 un P vērtība 0,082, kas ir lielāka par statistiskās nozīmības līmeni, liecina, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp šo grupu atbildēm uz jautājumu.

4.5.1. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Valstij vajadzīgs vairāk brīvo domātāju, kas izaicina tradicionālos uzskatus pat tad, ja tas sadusmo daudz cilvēkus” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Valstij vajadzīgs vairāk brīvo domātāju, kas izaicina tradicionālos uzskatus pat tad, ja tas sadusmo daudz cilvēkus	Equal variances assumed	2,106	,147	-1,742	2280	,082	-,079	,045	-,168	,010
	Equal variances not assumed			-1,738	2177,042	,082	-,079	,046	-,168	,010

To apliecina arī deskriptīvā statistika (sk. 4.5.2. tabulu), kas norāda, ka vidējais aritmētiskais respondentu grupai, kas identificējas ar Demokrātu partiju, ir 2,20, Republikāņu – 2.28. Uz attiecīgo jautājumu atbildējuši 1249 Demokrātu un 1033 Republikāņu partijas atbalstītāji.

4.5.2. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Valstij vajadzīgs vairāk brīvo domātāju, kas izaicina tradicionālos uzskatus pat tad, ja tas sadusmo daudz cilvēkus” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	<i>Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk par sevi domājat kā par Demokrātu vai Republikāni?</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
		<i>Valstij vajadzīgs vairāk brīvo domātāju, kas izaicina tradicionālos uzskatus pat tad, ja tas sadusmo daudz cilvēkus</i>	1. Demokrāts	1249	2,20
	2. Republikānis	1033	2,28	1,096	,034

T-testa aprēķinā, kas aplūkojams 4.5.3. tabulā, tika salīdzinātas Demokrātu un Republikāņu atbalstītāju grupu atbildes uz jautājumu “Kad protestētāji tiek fiziski ietekmēti par politisku pasākumu izjaukšanu, cik ļoti viņi to ir pelnījuši?” Levenes testa P vērtība 0,001 norāda uz statistiski nozīmīgām atšķirībām dispersijās. T-testa vērtība -18,788 un nullei pietuvotā P vērtība liecina, ka starp grupu atbildēm pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības.

4.5.3. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Kad protestētāji tiek fiziski ietekmēti par politisku pasākumu izjaukšanu, cik ļoti viņi to ir pelnījuši?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>		<i>t-test for Equality of Means</i>						
	<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>	
								<i>Lower</i>	<i>Upper</i>
<i>Kad protestētāji tiek fiziski ietekmēti par politisku pasākumu izjaukšanu, cik ļoti viņi to ir pelnījuši?</i>	<i>11,675</i>	<i>,001</i>	<i>18,958</i>	<i>2638</i>	<i>,000</i>	<i>-,922</i>	<i>,049</i>	<i>1,017</i>	<i>-,826</i>
			<i>18,788</i>	<i>2453,714</i>	<i>,000</i>	<i>-,922</i>	<i>,049</i>	<i>1,018</i>	<i>-,826</i>

Kā redzams aprēķina deskriptīvajā statistikā (sk. 4.5.4. tabulu), Demokrātu partijas atbalstītāju grupas vidējais aritmētiskais ir 2,01 un Republikāņu – 2,93. Tas nozīmē, ka respondenti, kas identificējas kā Republikāņi, biežāk uzskata, ka protestētāji fizisku ietekmēšanu par politisku pasākumu izjaukšanu ir pelnījuši. Uz šo jautājumu atbildējuši 1430 Demokrātu un 1210 Republikāņu partijas atbalstītāji.

4.5.4. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Kad protestētāji tiek fiziski ietekmēti par politisku pasākumu izjaukšanu, cik ļoti viņi to ir pelnījuši?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	<i>Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk par sevi domājat kā par Demokrātu vai Republikāni?</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
	<i>2. Republikānis</i>	1210	2,93	1,316	,038

Turpmāk šo jautājumu analīzei par grupu mainīgo tiks izmantota respondentu politiskā aktivitāte. T-testa aprēķinā, kas redzams 4.5.5. tabulā, tika salīdzināta politiski aktīvo un mazāk aktīvo respondentu attieksme pret apgalvojumu “Valstij vajadzīgs vairāk brīvo domātāju, kas izaicina tradicionālos uzskatus pat tad, ja tas sadusmo daudz cilvēkus”. Levenes testa P vērtība 0,423 liecina par to, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības dispersijās. T-testa vērtība -1,541 un P vērtība 0,123, kas ir lielāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05 norāda, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupu atbildēm šajā jautājumā.

4.5.5. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Valstij vajadzīgs vairāk brīvo domātāju, kas izaicina tradicionālos uzskatus pat tad, ja tas sadusmo daudz cilvēkus” un respondentu politiskajai aktivitātei

	<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>		<i>t-test for Equality of Means</i>							
	<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>		
								<i>Lower</i>	<i>Upper</i>	
<i>Valstij vajadzīgs vairāk brīvo domātāju, kas izaicina tradicionālos uzskatus pat tad, ja tas sadusmo daudz cilvēkus</i>	<i>Equal variances assumed</i>	,642	,423	-1,541	3626	,123	-,079	,052	-,180	,022

<i>Kad protestētāji tiek fiziski ietekmēti par politisku pasākumu izjaukšanu, cik ļoti viņi to ir pelnījuši?</i>	<i>Equal variances assumed</i>	1,279	,258	-,604	4178	,546	-,035	,058	-,148	,078
	<i>Equal variances not assumed</i>			-,614	806,821	,539	-,035	,057	-,146	,077

Tas ir labi redzams arī aprēķina deskriptīvajā statistikā (sk. 4.5.8. tabulu), kas norāda uz politiski aktīvo respondentu grupas vidējo aritmētisko 2,39 un mazāk aktīvo – 2,42. Uz šo jautājumu ar derīgām vērtībām atbildējuši 3589 politiski aktīvie un 591 neaktīvais respondents.

4.5.8. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Kad protestētāji tiek fiziski ietekmēti par politisku pasākumu izjaukšanu, cik ļoti viņi to ir pelnījuši?” un respondentu politiskajai aktivitātei

	<i>Vai Jūs esat vai šobrīd neesat reģistrējies, lai balsotu vēlēšanās?</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
<i>Kad protestētāji tiek fiziski ietekmēti par politisku pasākumu izjaukšanu, cik ļoti viņi to ir pelnījuši?</i>	<i>1. Jā, esmu reģistrējies</i>	3589	2,39	1,305	,022
	<i>2. Nē, šobrīd neesmu reģistrējies</i>	591	2,42	1,276	,052

4.6. Politisko uzskatu polarizācija Apvienotajā Karalistē pilsonisko brīvību dimensijas ietvaros

Polarizācijas pētīšanai labklājības dimensijas ietvaros Apvienotajā Karalistē tiks izmantoti jautājumi no 2017. gadā veiktās sabiedrības aptaujas, kas tika izmantoti arī korelācijas matricu veidošanā.⁶⁴ Tie ir – “Cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību” un “Kā Jūs jūtaties attiecībā pret centieniem melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas tiesības Lielbritānijā?” Atbilde uz pirmo jautājumu bija jānorāda skalā no 1 līdz 5, kur 1 – pilnībā nepiekrītu un 5 – pilnībā piekrītu. Līdzīgi arī atbilde uz otro

⁶⁴ Fieldhouse, E., Green, J., Evans, G., Schmitt, H., van der Eijk, C., Mellon, J., Prosser, C. (2018). *British Election Study, 2017: Face-to-Face Post-Election Survey*. UK: British Election Study. Retrieved from: <https://www.britishelectionstudy.com/data-object/2017-face-to-face/>

jautājumu respondentiem bija jānorāda skalā no 1 līdz 5, kur 1 – tas ir aizgājis daudz par tālu un 5 – tas nav aizgājis pietiekami tālu.

Vispirms šie jautājumi tiks apskatīti caur respondentu pašidentifikācijas ar politisko partiju prizmu. T-testa aprēķinā, kas redzams 4.6.1. tabulā, tika salīdzināta Leiboristu un Konservatīvās partijas atbalstītāju attieksme pret apgalvojumu “Cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību”. Levenes testa P vērtība 0,094 norāda uz to, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības dispersijās. T-testa vērtība 5,803 un P vērtība, kas ir tuva nullei, liecina par statistiski nozīmīgām atšķirībām starp grupu atbildēm uz šo jautājumu.

4.6.1. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means							
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference		
								Lower	Upper	
Cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību	2,812	,094	5,803	1447	,000	,271	,047	,179	,362	
			5,831	1381,884	,000	,271	,046	,180	,362	

Kā redzams aprēķina deskriptīvajā statistikā (sk. 4.6.2. tabulu), Leiboristu partijas atbalstītāju grupas vidējais aritmētiskais ir 4,03 un Konservatīvo – 3,76. Tas nozīmē, ka respondenti, kas identificējas ar Leiboristu partiju, biežāk piekrīt apgalvojumam, ka cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību. Uz šo jautājumu atbildējuši 816 Leiboristu un 633 Konservatīvās partijas atbalstītāji.

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

<i>Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk domājat par sevi kā par Leiboristu vai Konservatīvo?</i>		<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
<i>Cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību</i>	<i>1. Leiborists</i>	816	4,03	,895	,031
	<i>2. Konservatīvais</i>	633	3,76	,861	,034

T-testa aprēķinā, kas aplūkojams 4.6.3. tabulā, tika salīdzinātas Leiboristu un Konservatīvo atbalstītāju atbildes uz jautājumu “Kā Jūs jūtaties attiecībā pret centieniem melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas tiesības Lielbritānijā?” Levenes testa P vērtība, kas ir tuva nullei, liecina par statistiski nozīmīgām atšķirībām dispersijās. Tā kā T-testa vērtība ir 5,575 un P vērtība ir zemāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05, kā tas šajā gadījumā arī ir, var secināt, ka pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupu atbildēm uz konkrēto jautājumu.

T-testa aprēķins jautājumam “Kā Jūs jūtaties attiecībā pret centieniem melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas tiesības Lielbritānijā?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>		<i>t-test for Equality of Means</i>							
	<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>		
								<i>Lower</i>	<i>Upper</i>	
<i>Kā Jūs jūtaties attiecībā pret centieniem melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas tiesības Lielbritānijā?</i>	<i>Equal variances assumed</i>	36,718	,000	5,493	1391	,000	,289	,053	,186	,392
	<i>Equal variances not assumed</i>			5,575	1372,375	,000	,289	,052	,187	,391

Kā redzams aprēķina deskriptīvajā statistikā (sk. 4.6.4. tabulu), Leiboristu partijas atbalstītāju grupas vidējais aritmētiskais ir 3,38, kamēr Konservatīvo – 3,09. Tas nozīmē, ka Konservatīvās partijas atbalstītāji biežāk uzskata, ka centieni melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas

tiesības ir aizgājuši par tālu. Uz šo jautājumu ar derīgām vērtībām atbildējuši 780 respondenti, kas identificējas ar Leiboristu partiju un 613 – ar Konservatīvo.

4.6.4. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Kā Jūs jūtaties attiecībā pret centieniem melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas tiesības Lielbritānijā?” un respondentu pašidentifikācijai ar politisko partiju

	<i>Vispārīgi runājot, vai Jūs visbiežāk domājat par sevi kā par Leiboristu vai Konservatīvo?</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
<i>Kā Jūs jūtaties attiecībā pret centieniem melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas tiesības Lielbritānijā?</i>	<i>1. Leiborists</i>	780	3,38	1,027	,037
	<i>2. Konservatīvais</i>	613	3,09	,906	,037

Turpmāk šie jautājumi tiks skatīti, par grupu mainīgo izvēloties respondentu politisko aktivitāti. T-testa aprēķinā, kas redzams 4.6.5. tabulā, tika salīdzināta politiski aktīvo un neaktīvo respondentu attieksme pret apgalvojumu “Cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību”. Levenes testa P vērtība 0,127 norāda uz to, ka nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības dispersijās. T-testa vērtība 2,990 un P vērtība 0,003, kas ir mazāka par statistiskās nozīmības līmeni 0,05 liecina, ka pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupu atbildēm uz šo jautājumu.

4.6.5. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību” un respondentu politiskajai aktivitātei

	<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>	<i>t-test for Equality of Means</i>								
		<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>	
									<i>Lower</i>	<i>Upper</i>
<i>Cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību</i>	<i>Equal variances assumed</i>	2,327	,127	2,990	2153	,003	,141	,047	,049	,234
	<i>Equal variances not assumed</i>			3,025	694,262	,003	,141	,047	,049	,233

Aprēķina deskriptīvajā statistikā (sk. 4.6.6. tabulu) redzams, ka atšķirības nav lielas, tomēr tās pastāv. Politiski aktīvo respondentu grupas vidējais aritmētiskais ir 3,96 un mazāk aktīvo – 3,81. Tas nozīmē, ka politiski aktīvie respondenti biežāk piekrīt apgalvojumam, ka cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību. Uz šo jautājumu atbildējuši 1714 politiski aktīvie un 441 neaktīvais respondents. Politiski aktīvo ir ievērojami vairāk.

4.6.6. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību” un respondentu politiskajai aktivitātei

	<i>Vai Jūs paguvāt nobalsot vispārējās vēlēšanās?</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
<i>Cilvēkiem ir jāatļauj rīkot publiskus mītiņus, lai protestētu pret valdību</i>	<i>1. Jā, nobalsoju</i>	1714	3,96	,887	,021
	<i>2. Nē, nenobalsoju</i>	441	3,81	,870	,041

T-testa aprēķinā, kas redzams 4.6.7. tabulā, tika salīdzinātas politiski aktīvo un neaktīvo respondentu atbildes uz jautājumu “Kā Jūs jūtaties attiecībā pret centieniem melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas tiesības Lielbritānijā?” Levenes testa P vērtība, kas ir ļoti tuva nullei, norāda uz statistiski nozīmīgām atšķirībām dispersijās. T-testa vērtība 4,115 un P vērtība, kas arī ir tuva nullei, liecina par statistiski nozīmīgām atšķirībām starp grupām.

4.6.7. tabula

T-testa aprēķins jautājumam “Kā Jūs jūtaties attiecībā pret centieniem melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas tiesības Lielbritānijā?” un respondentu politiskajai aktivitātei

	<i>Levene's Test for Equality of Variances</i>	<i>t-test for Equality of Means</i>								
		<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	<i>95% Confidence Interval of the Difference</i>	
									<i>Lower</i>	<i>Upper</i>
<i>Kā Jūs jūtaties attiecībā pret centieniem melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas tiesības Lielbritānijā?</i>	<i>Equal variances assumed</i>	15,147	,000	4,060	2057	,000	,218	,054	,113	,323
	<i>Equal variances not assumed</i>			4,155	670,161	,000	,218	,052	,115	,321

Kā redzams aprēķina deskriptīvajā statistikā (sk. 4.6.8. tabulu), arī šeit atšķirības nav pārāk lielas, tomēr politiski aktīvo respondentu grupas vidējais aritmētiskais rādītājs ir 3,29, kamēr neaktīvo – 3,07. Tas nozīmē, ka politiski mazāk aktīvie respondenti biežāk uzskata, ka centieni melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas tiesības Lielbritānijā ir aizgājuši par tālu. Uz attiecīgo jautājumu ar derīgām vērtībām atbildējuši 1639 politiski aktīvie un 420 neaktīvie respondenti.

4.6.8. tabula

Deskriptīvā statistika T-testa aprēķinam jautājumam “Kā Jūs jūtaties attiecībā pret centieniem melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas tiesības Lielbritānijā?” un respondentu politiskajai aktivitātei

	<i>Vai Jūs paguvāt nobalsot vispārējās vēlēšanās?</i>	<i>N</i>	<i>Mean</i>	<i>Std. Deviation</i>	<i>Std. Error Mean</i>
<i>Kā Jūs jūtaties attiecībā pret centieniem melnādainajiem un aziātiem dot vienlīdzīgas tiesības Lielbritānijā</i>	<i>1. Jā, nobalsoju</i>	1639	3,29	,989	,024
	<i>2. Nē, nenobalsoju</i>	420	3,07	,951	,046

5. REZULTĀTI UN DISKUSIJA

Attiecībā uz polarizāciju nacionālisma dimensijā ASV, tika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības Republikāņu un Demokrātu atbalstītāju atbildēs uz visiem apskatītajiem jautājumiem. Atšķirības starp politiski aktīvo un neaktīvo respondentu atbildēm nacionālisma dimensijā tika konstatētas 2 no 4 jautājumiem. Apvienotās Karalistes kontekstā, atšķirības starp Leiboristu un Konservatīvās partijas atbalstītāju atbildēm arī tika konstatētas visos jautājumos. Atšķirības starp politiski aktīvo un neaktīvo respondentu atbildēm nacionālisma dimensijā tika konstatētas vien 1 no 4 jautājumiem. Tātad šajā dimensijā polarizācija abās valstīs ir ļoti līdzīga. Politisko uzskatu dalīšanās gan ASV, gan Apvienotajā Karalistē nozīmīgāka ir respondentu pašidentifikācijas ar politisko partiju kontekstā. Polarizācija starp politiski aktīvajiem un neaktīvajiem respondentiem ir vāja, tādēļ šajā dimensijā tas nav uzskatāms par kopējo cēloni.

Attiecībā uz polarizāciju labklājības dimensijā ASV, tika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības Republikāņu un Demokrātu atbalstītāju atbildēs uz visiem apskatītajiem jautājumiem. Atšķirības starp politiski aktīvo un neaktīvo respondentu atbildēm nacionālisma dimensijā tika konstatētas 1 no 2 jautājumiem. Apvienotās Karalistes sabiedrības polarizācijas kontekstā, labklājības dimensijā tika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības atbildēs visos jautājumos gan starp Leiboristiem un Konservatīvajiem, gan politiski aktīvajiem un mazāk aktīvajiem respondentiem. Vairāku jautājumu analīze noteikti dotu skaidrāku ieskatu polarizācijā, tomēr var secināt, ka arī šajā dimensijā kopumā identificēšanās ar politisko partiju veido prominentāku polarizāciju attiecīgajos problēmjautājumos.

Runājot par pilsonisko brīvību dimensiju, jāatzīst, ka tā ir vājākā no trim dimensijām. Tas ir redzams jau korelāciju analīzēs, kuru koeficienti bija salīdzinoši vāji. Visas dimensijas ir jāapskata vienlīdzīgi, tomēr, attiecībā uz pilsonisko brīvību dimensiju, šķiet, kā tāds izvēlētais grupu mainīgais T-testu aprēķinos kā respondentu politiskā aktivitāte, ir ne pārāk veiksmīgs. Pilsoniskās brīvības būtībā ir par cilvēku politisko aktivitāti, tāpēc šādu aprēķinu veikšana ir viena mainīgā salīdzināšana ar sevi pašu. Lai nu kā, ASV datos atšķirības Republikāņu un Demokrātu atbalstītāju atbildēs tika konstatētas tikai 1 no 2 jautājumiem, taču politiski aktīvo un neaktīvo – nevienā. Pēc Apvienotās Karalistes datiem, statistiski nozīmīgas atšķirības starp Leiboristu un Konservatīvās partijas atbalstītājiem un arī politiski aktīvajiem un neaktīvajiem respondentiem tika konstatētas visos jautājumos. Kā redzams, šī dimensija ir pirmā, kur ASV datos neuzrādās polarizācija starp Demokrātu un Republikāņu atbalstītāju

atbildēm visos jautājumos. Kopumā var secināt, ka šajā dimensijā abas valstis atšķirās visvairāk, tomēr tas var būt noveļams uz tās ne pārāk veiksmīgo izvēli.

Balstoties uz veiktajiem aprēķiniem un to interpretācijas, top skaidrs, ka atšķirīgā respondentu pašidentifikācija ar kādu no dominējošām politiskajām partijām būtībā izraisa lielāku politisko uzskatu polarizāciju, nekā politiskā aktivitāte. Tāpēc arī tas, atbildot uz pētījuma jautājumu, var tikt uzskatīts par ASV un Apvienotās Karalistes sabiedrības polarizācijas kopējo cēloni. Kā jau iepriekš tika minēts, ar šādu datu kopu analīzi ir grūti noteikt dziļākos polarizācijas cēloņus. Var diskutēt par to, kas neļauj secināt, ka identificēšanās ar partiju ir politisko uzskatu polarizācijas cēlonis. Piemēram, nekad nevar būt drošs par to, vai respondentiem, kas identificējas ar Republikāņu partiju ASV, nav siltas sajūtas pret imigrantiem tāpēc, ka viņi ir šīs partijas atbalstītāji. Varbūt viņi sāka atbalstīt Republikāņu partiju tāpēc, ka neizjūt siltas sajūtas pret imigrantiem. To būtu ļoti grūti noteikt. Tāpat arī visas apskatītās dimensijas, pat ja tās tika izvēlētas balstoties uz to aktualitāti gan ASV, gan Apvienotajā Karalistē, ir centrālas attiecīgo politisko partiju ideoloģijās un neizbēgami ir polarizējošas. Tāpēc var uzskatīt, ka viedokļu atšķirības starp tām ir tīri dabiska parādība. Tomēr, runājot arī par to, kāpēc cilvēku pašidentifikācija ar politisko partiju ir patiesi politisko uzskatu polarizācijas cēlonis, jāmin visi tie paši iemesli. Mūsdienās cilvēki, kas ir patiesi ieinteresēti politikā, šķiet, savai politiskās partijas piederībai piešķir ļoti lielu nozīmi savā identitātē, jo tās pārstāv visas to sastādošās pārlicēbas un vērtības. Cilvēki aizrautīgi pastāv par savas atbalstītās partijas pārlicēbām un ir gatavi publiski par tām diskutēt.

Ja tiek pieņemts, ka cilvēku pašidentifikācija ar politisko partiju ir kopējais sabiedrības polarizācijas cēlonis ASV un Apvienotajā Karalistē, tad apskatot vidējo aritmētisko rādītāju atšķirības starp grupām, nevarētu teikt, ka šī polarizācija ir ekstrēma. Atšķirības starp grupām nav pietiekami lielas. No tā izriet jau pieminētais secinājums, ka atšķirības izskatītajos jautājumos ir neizbēgamas dažādu partiju atbalstītāju uzskatu nesakritības. Ja dati būtu daudz polarizētāki, tad varētu runāt par to kā par sava veida draudu demokrātijai, tomēr to nevarētu teikt par šo gadījumu. Pat ja tika apskatītas gan ASV, gan Apvienotajā Karalistē aktuālas problēmas, tieši tādi jautājumi kā, piemēram, imigrācija, veselības sistēma, nodokļi u.c. apskatītās problēmas ir tās, kurās Demokrātiem un Republikāņiem ASV, kā arī Leiboristiem un Konservatīvajiem Apvienotajā Karalistē ir grūti rast kompromisu. Tas, ka pēc datiem uzskatu polarizācija sabiedrībā nav ārkārtēja, liek domāt, ka šajās valstīs politiskā polarizācija ir drīzāk elites, nevis masu parādība. Tas arī šķiet loģiski. Ņemot vērā divpartiju sistēmas ASV un Apvienotajā Karalistē, arī mediju vidē abu pušu konflikts tiek nepārtraukti izcelts. Tātad var diskutēt, ka polarizācija ir politiskās elites uzkurināta parādība, bet sabiedrībā tā

atspoguļojas vien minimāli. Tā liecina dati. Tāpat arī, pēc konkrēto dimensiju analīzes, ir vērtīgi uzsākt diskusiju par citiem aktuāliem ASV un Apvienoto Karalisti polarizējošiem jautājumiem. Piemēram, ļoti atšķirīgi uzskati starp labējo un kreiso partiju atbalstītājiem pastāv attiecībā uz to, kādai būtu jābūt valsts reakcijai uz COVID-19 vīrusa izplatību. Jāatgādina, ka abas valstis šobrīd ir labējo politisko spēku pārvaldītas un abas atrodas visvairāk vīrusa skarto valstu saraksta augšgalā.⁶⁵ Dati liecina, ka sociālā distancēšanās, kas globāli ir atzīta par veiksmīgu līdzekli, kā samazināt vīrusa izplatību, tiek ievērota vismazāk tajos ASV štatos, kas 2016. gada vēlēšanās atbalstījuši prezidenta Donalda Trampa kandidatūru, nevis Hilarijas Klintones. Arī vispārīgi Republikāņu partijas atbalstītāju vidū vērojams lielāks skepticisms pret to, ka jaunais vīruss ir patiess apdraudējums cilvēku veselībai.⁶⁶ Arī dati par situāciju Apvienotajā Karalistē norāda uz to, ka partejiskie aizspriedumi ir diezgan spēcīgi, jo Konservatīvās partijas atbalstītāji ir daudz pozitīvāki par to, valsts atkopsies no krīzes, nekā citu, tostarp Leiboristu, partiju atbalstītāji.⁶⁷ Šie un citi avoti norāda uz skaidro dalījumu starp labējo un kreiso politisko spēku atbalstītāju uzskatiem par to, kā būtu jāierobežo vīrusa izplatība. Republikāņi ASV un Konservatīvie Apvienotajā Karalistē medijos tiek atainoti kā vīrusa nopietnības skeptiķi un dažādo ierobežojumu pretinieki, kamēr Demokrāti un Leiboristi – kā lielākie cietēji un valstij pakļāvīgākie, ņemot vērā, ka tie pārsvarā ir strādājošie un minoritāšu pārstāvji. COVID-19 pandēmijas risināšana ir tikai viens vienlaicīgi aktuālu un polarizējošu jautājumu piemērs.

Ar to autore vēlas pateikt, ka ir svarīgi politisko uzskatu polarizāciju pētīt plašākā kontekstā, lai gūtu tajā skaidrāku ieskatu. Turpmākajos pētījumos par šo parādību būtu jāapskata arī citas dimensijas, citi jautājumi un citi iespējamie tās cēloņi. Balstoties uz jau diskutēto, varētu izvirzīt citādas hipotēzes par polarizācijas īpatnībām. Vai tā vairāk izpaužas pašā sabiedrībā, vai tomēr tikai politiskajā elitē? Katrā ziņā, nostiprinoties divpartiju sistēmai gan ASV, gan Apvienotajā Karalistē, politisko uzskatu polarizācija ir arvien aktuāls temats pētniecībai.

⁶⁵ Worldometers. *Coronavirus update*. Retrieved from: <https://www.worldometers.info/coronavirus/#countries>

⁶⁶ The New York Times (2020). *The Coronavirus Is Deadliest Where Democrats Live*. Retrieved from: <https://www.nytimes.com/2020/05/25/us/politics/coronavirus-red-blue-states.html>

⁶⁷ Ipsos MORI (2020). *Public split over Britain's ability to recover from coronavirus outbreak – but Conservatives twice as positive as Labour and Lib Dems*. Retrieved from: <https://www.ipsos.com/ipsos-mori/en-uk/public-split-over-britains-ability-recover-coronavirus-outbreak-conservatives-twice-positive-labour>

6. SECINĀJUMI

Attiecībā uz darba teorētisko daļu, var secināt, ka politisko uzskatu polarizācija ir ļoti cieši saistīta ar pašu politisko uzskatu veidošanās procesu. Politisko uzskatu veidošanās ietekmē tādi iekšējie faktori kā indivīda identitāte, vērtības un piederība konkrētam sociālajam slānim, un ārējie – mediji, apkārtējo cilvēku sociālā ietekme, politiskā elite un partijas. Apskatot politisko uzskatu polarizācijas konceptu, top skaidrs, ka akadēmiskajā vidē ASV ir visvairāk pētītā sabiedrība šajā sakarā. Tāpat arī ir skaidrs, ka pētnieku vidū nepastāv vienprātība par to, vai sabiedrības polarizācija šajā valstī pastāv. No vienas puses tiek argumentēts, ka ASV polarizācija izpaužas tikai politiskās elites vidū, no otras – elites polarizācija atspoguļo patieso dalījumu sabiedrībā. Šāda pieeja kalpo par atbalstu pētījumā izvirzītajai hipotēzei, ka ASV un Apvienotajā Karalistē vērojama tāda sabiedrības politiskā polarizācija, kas izpaužas līdzīgās ideoloģiskajās dimensijās. Ja sabiedrība dalās polarizētas elites iespaidā, tad, balstoties uz teoriju, top skaidrs, ka gan ASV, gan Apvienotajā Karalistē ir vērojama masu polarizācija, jo abās valstīs ir divpartiju sistēma, kas pēc būtības ir polarizēta. Pētījuma teorētiskajā daļā ir izklāstīti arī politisko uzskatu polarizācijas ietekmējošie faktori. Tie būtībā ir tādi paši kā politisko uzskatu veidošanās procesam, taču jāpievieno arī mediju aizspriedumi, cilvēku izvēle patērēt savu viedokli pastiprinošu informāciju, partejiskie aizspriedumi un jau pieminētā partiju sistēma. Lai abas valstis tiktu apskatītas pēc iespējas vienādi, tika izvirzītas dimensijas, kurās tika pētīta sabiedrības polarizācija. Tās ir – nacionālisma, labklājības un pilsonisko brīvību dimensijas. Lai pamatotu tieši šādu izvēli, tika veikta statistiskā analīze – korelācijas aprēķini, lai pierādītu konkrētu jautājumu saistību vienas dimensijas ietvaros.

Darba empīriskajā daļā, izmantojot programmu SPSS un ASV un Apvienotajā Karalistē ievāktus aptauju datus, politisko uzskatu polarizācija tika meklēta, veicot T-testa aprēķinus. Par grupu mainīgajiem tika izmantota respondentu pašidentifikācija ar vienu no divām dominējošām politiskajām partijām, kā arī politiskā aktivitāte. Tas nozīmē, ka tika apskatīti divi iespējamie politisko uzskatu polarizācijas cēloņi. No datu kopu statistiskās analīzes izriet secinājums, ka abās valstīs sabiedrības polarizācijā lielāka loma ir divpartiju sistēmai jeb cilvēku pašidentifikācijai ar kādu no partijām, nekā politiskajai aktivitātei. Autore secina, ka veicot sekundāru datu analīzi, kur pirmavota pētījumā fokuss nav bijis politisko uzskatu polarizācija, ir grūti noskaidrot patiesos un dziļākos tās cēloņus. Kā arī, izvirzītās dimensijas nenovēršami ir polarizējošas attiecībā uz dažādu partiju atbalstītājiem. Tomēr divpartiju

sistēmā jautājumi, kuros dominējošo politisko partiju attieksmes ir ļoti kontrastējošas, visbiežāk arī ir centrāli mediju un politiskajā diskursā, uz kā pamata dimensijas tika izvirzītas.

Atbildot uz pētījuma jautājumu “Kas sabiedrības politiskajai polarizācijai ASV un Apvienotajā Karalistē ir kopējs?”, apstiprinās izvirzītā hipotēze, ka ASV un Apvienotajā Karalistē vērojama tāda sabiedrības politiskā polarizācija, kas izpaužas līdzīgās ideoloģiskajās dimensijās. Kā jau iepriekš darbā pieminēts, Republikāņu partija ASV un Konservatīvā partija Apvienotajā Karalistē tiek piedēvēta politiskā spektra labējam spārnam, savukārt Demokrātu partija ASV un Leiboristu partija Apvienotajā Karalistē – kreisajam. Tas nozīmē, ka abās valstīs divpartiju sistēma funkcionē līdzīgās ideoloģiskās dimensijās.

Autore cer, ka šis pētījums būs noderīgs turpmākā politisko uzskatu polarizācijas pētīšanā. Tas visnotaļ var kalpot kā ievadpētījums, jo būtu vērtīgi apskatīt vairāk par diviem iespējamiem sabiedrības polarizācijas cēloņiem, lai gūtu plašāku un skaidrāku ieskatu šajā fenomenā.

IZMANTOTO AVOTU SARAĶSTS

1. 2016 Times Series Study. American National Election Studies. Retrieved from: <https://electionstudies.org/data-center/2016-time-series-study/>
2. Abramowitz, A., & Saunders, K. (2008). *Is Polarization a Myth?* Chicago: The University of Chicago Press. *The Journal of Politics*, 70(2)
3. Abramowitz, A., & Saunders, K. (2008). *Is Polarization a Myth?* Chicago: The University of Chicago Press. *The Journal of Politics*, 70(2)
4. Almond, G. A. & Verba, S. (1989). *The Civic Culture*. USA: Sage Publications
5. Baldassarri, D. & Bearman, P. (2007). *Dynamics of Political Polarization*. USA: American Sociological Association. *American Sociological Review*, Vol. 72, No. 5
6. Bolsen, T., Druckman, J. N., Cook, F. L. (2013) *The Influence of Partisan Motivated Reasoning on Public Opinion*. Springer Science & Business Media New York. *Political Behaviour*, Vol. 36, No. 2
7. Burke, P. J. & Stets, J. E. (2009). *Identity theory*. New York: Oxford University Press
8. DellaVigna, S. & Kaplan, E. (2007). *The Fox News Effect: Media Bias and Voting*. USA: Harvard College and the Massachusetts Institute of Technology. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 122, No. 3
9. DeMarzo, P. M., Vayanos, D., Zwiebel, J. (2003). *Persuasion Bias, Social Influence, and Unidimensional Opinions*. Oxford University Press. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 118, No. 3
10. DiMaggio, P., Evans, J., Bryson, B. (1996). *Have American's Social Attitudes Become More Polarized?* USA: University of Chicago Press. *American Journal of Sociology*, Vol.102, No. 3
11. DiMaggio, P., Evans, J., Bryson, B. (1996). *Have American's Social Attitudes Become More Polarized?* USA: University of Chicago Press. *American Journal of Sociology*, Vol.102, No. 3
12. Dixit, A. K. & Weibull, J. W. (2007). *Political Polarization*. USA: National Academy of Sciences. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, Vol. 104., No. 18

13. Druckman, J. N., Peterson, E., Slothuus, R. (2013). *How Elite Partisan Polarization Affects Public Opinion Formation*. USA: American Political Science Association. *The American Political Science Review*, Vol.107, No. 1
14. Dulio, D. A. & Thurber, J. A. (2000). *America's Two-Party System: Friend or Foe?* American Bar Association. *Administrative Law Review*, Vol. 52, No. 2
15. Duverger, M. (2019). *Political party*. Encyclopædia Britannica. Retrieved from: <https://www.britannica.com/topic/political-party>
16. Eriksen, T. H. (2010). *Ethnicity and Nationalism*. UK: Pluto Press
17. Fieldhouse, E., Green, J., Evans, G., Schmitt, H., van der Eijk, C., Mellon, J., Prosser, C. (2018). *British Election Study, 2017: Face-to-Face Post-Election Survey*. UK: British Election Study. Retrieved from: <https://www.britishelectionstudy.com/data-object/2017-face-to-face/>
18. Fiorina, M. P. (2016). *Has the American public polarized?* Hoover Institution. Retrieved from: https://www.hoover.org/sites/default/files/research/docs/fiorina_finalfile_0.pdf
19. Fiorina, M. P. & Abrams, S. J. (2008). *Political Polarization in the American Public*. USA: Annual Reviews. *Annual Review of Political Science*, Vol. 11, No. 1
20. Forster, M., Grabisch, M., Rusinowsk, A. (2013). *Anonymous Social Influence*. Fondazione Eni Enrico Mattei
21. Freedom House. *Freedom in the World 2020 Methodology*. Retrieved from: <https://freedomhouse.org/reports/freedom-world/freedom-world-research-methodology>
22. Groseclose, T. & Milyo, J. (2005). *A Measure of Media Bias*. USA: Harvard College and the Massachusetts Institute of Technology. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 120, No. 4
23. Gunderson, G. (1974). *The Origin of the American Civil War*. Cambridge University Press. *The Journal of Economic History*, Vol. 34, No. 4
24. Harris, E. (2009). *Nationalism*. Edinburgh University Press
25. Hill, R. (1996). *Us & Them*. Belgium: Europublications
26. Hogg, M. A., Terry, D. J., White, K. M. (1995). *A Tale of Two Theories: A Critical Comparison of Identity Theory with Social Identity Theory*. American Sociological Association. *Social Psychology Quarterly*, Vol. 58, No. 4

27. Hunter, L. Y. (2016). *Terrorism, Civil Liberties, and Political Rights: A Cross National Analysis*. Routledge. Studies in Conflict and Terrorism, Vol. 39, No. 2
28. Ipsos MORI (2020). *Public split over Britain's ability to recover from coronavirus outbreak – but Conservatives twice as positive as Labour and Lib Dems*. Retrieved from: <https://www.ipsos.com/ipsos-mori/en-uk/public-split-over-britains-ability-recover-coronavirus-outbreak-conservatives-twice-positive-labour>
29. Kuhne, R. (2012). *Media-induced affects and opinion formation: How related and unrelated affects influence political opinions*. Zurich: University of Zurich
30. Lee, J. M. (2013). *Elite Polarization and Mass Political Engagement: Information, Alienation, and Mobilization*. Seoul: Institute of International Affairs, Graduate School of International Studies, Seoul National University. Journal of International and Area Studies, Vol. 20, No. 1
31. Leeper, T. J. & Slothuus, R. (2014). *Political Parties, Motivated Reasoning, and Public Opinion Formation*. International Society of Political Psychology. Political Psychology, Vol. 35, Supplement 1: Advances in Political Psychology
32. Lemieux, P. (2006). *Social Welfare, State Intervention, and Value Judgements*. Independent Institute
33. Levendusky, M. S. (2009). *The Microfoundations of Mass Polarization*. Cambridge University Press. Political Analysis, Vol. 17, No. 2
34. Levendusky, M. S. (2010). *Clearer Cues, More Consistent Voters: A Benefit of Elite Polarization*. Springer. Political Behaviour, Vol. 32, No. 1
35. Lijphart, A. (2012). *Patterns of Democracy*. Yale University Press
36. Lipson, L. (1953). *The Two-Party System in British Politics*. American Political Science Association. The American Political Science Review, Vol. 47, No. 2
37. Lipson, L. (1953). *The Two-Party System in British Politics*. American Political Science Association. The American Political Science Review, Vol. 47, No. 2
38. Marburg, T. (1905). *State Interference*. USA: American Political Science Association. Proceedings of the American Political Science Association, Vol. 2, Second Annual Meeting
39. Mitchell, A. & Rosenstiel, T. (2011). *Navigating News Online*. USA: Pew Research Center. Retrieved from: <https://www.journalism.org/2011/05/09/top-25/>

40. Moussaid, M., Kammer, J. K., Analytis, P. P., Neth, H. (2013). *Social Influence and the Collective Dynamics of Opinion Formation*. Germany: PLoS ONE
41. Muste, C. P. (2014). *Reframing Polarization: Social Groups and “Culture Wars”*. USA: American Political Science Association. *Political Science and Politics*, Vol. 47, No. 2
42. Nadeau, R., Cloutier, E., Guay, J.-H. (1993). *New Evidence about the Existence of a Bandwagon Effect in the Opinion Formation Process*. Sage Publications. *International Political Science Review*, Vol. 14, No. 2
43. Nelson, M. C. (1974) *Partisan Bias in the Electoral College*. The University of Chicago Press. *The Journal of Politics*, Vol. 36, No. 4
44. Piurko, Y., Schwartz, S. H., Davidov, E. (2011). *Basic Personal Values and the Meaning of Left–Right Political Orientations in 20 Countries*. International Society of Political Psychology. *Political Psychology*, Vol. 32, No. 4
45. Sears, D. O., Freedman, J. L. (1967). *Selective Exposure to Information: A Critical Review*. Oxford University Press. *The Public Opinion Quarterly*, Vol. 31, No. 2
46. Spencer, P. & Wollman, H. (2005). *Nations and Nationalism*. Edinburgh University Press
47. Stets, J. E. & Burke, P. J. (2000). *Identity Theory and Social Identity Theory*. American Sociological Association. *Social Psychology Quarterly*, Vol. 63, No. 3
48. The Media Bias Chart. USA: ad fontes media. Retrieved from: <https://www.adfontesmedia.com/interactive-media-bias-chart/?v=402f03a963ba>
49. The New York Times (2020). *The Coronavirus Is Deadliest Where Democrats Live*. Retrieved from: <https://www.nytimes.com/2020/05/25/us/politics/coronavirus-red-blue-states.html>
50. Worldometers. *Coronavirus update*. Retrieved from: <https://www.worldometers.info/coronavirus/#countries>

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs „Politisko uzskatu polarizācija: Amerikas Savienoto Valstu un Apvienotās Karalistes gadījumu analīze” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (no ievada līdz secinājumiem ieskaitot) ir 134483 rakstzīmes (ieskaitot intervālus, bet neieskaitot zemspvītras atsaucis).

Autore: Elvita Puriņa
(paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Vadītājs: docents Dr. sc. pol. Valts Kalniņš _____
(paraksts)

28.05.2020.

Recenzents: profesors Dr. sc. pol. Jānis Ikstens _____
(paraksts)

Darbs iesniegts Politikas zinātnes nodaļā 28.05.2020.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Inga Poļaka _____
(paraksts)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

16.06.2020. prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: pasniedzēja Aleksandra Kjakste _____
(paraksts)